Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

47

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВӀАШАГӀКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай обкома, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Шинарди 12 май

№ 57 (3000)

Мах 2 кап.

«ВЕЗА ДОТТАГӀА, МАРША ВОАГӀАЛВА!»— ЙОАХ ӀАРБАША

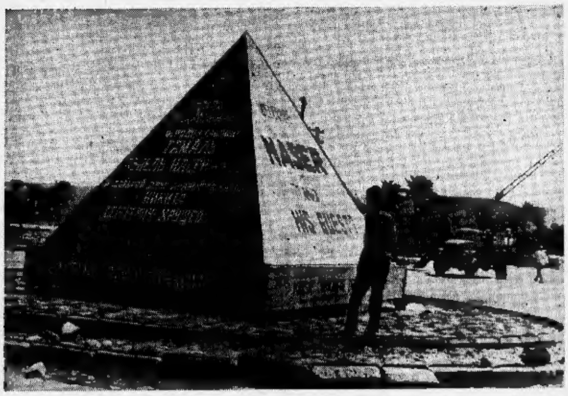

ВӀашагӀкхийтта Ӏарбий Республика кийчлуш я белгаларча йоккхача событега—Нил дӀакъовла. Из цӀей деадеча КПСС ЦК Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущев хургва.

СУРТА ТӀА: Н. С. Хрущевгеи Гамаль Абдель Насергеи моаршал хоатташ ва пирамида.

ТАСС-а специальни корреспондента В. Будана сурт.

Н. С. Хрущев ОАР-е кхаьчав

АЛЕКСАНДРИЯ, 9 май. (ТАСС). Тахан Ӏуйрийна 9 сахьат даьлча ОАР-а президента Гамаль Абдель Насера вехарца «Армения» яхача кемаца Ӏарбий ВӀашагӀкхийттача Республике официальни хьошалца кхаьчаб СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви цунна уллувра нахи.

Советски правительствана керте латтар тӀаволча «Армения» яхача теплохода, форда юкъе кхаьчача хана, накъа даьхкар ОАР тӀема форда флота кемаш сигал гӀолла лела ОАР фецарча тӀема низий самолеташ. «Армения» накъа доагӀа ОАР-а хьалхара вице-президент маршал Абдель Хаким Амер керте латтача сийлен комиссе членаш а хӀаьта иштта ОАР-ера СССР посол В. Я. Ерофеев а тӀабола катер. Маршала Амерен сийлен миссе вокх членашеи «Армения» яхача теплохода тӀа хьалтӀа а баьле, ОАР-а президента Гамаль Абдель Насерен ОАР-а халкъен цӀерах моаршал хоатт Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущевга.

«Армения» яха теплоход тайжже порте хьачу а дайя, форда вокзала юкъерча моттига хьаотт. Къамий салют дек. Н. С. Хрущевген цуннарча новкъосташкен дӀайха моаршал хоатт президента Насера, ОАР-а Къаман собрание председатела Анвер Садата, ОАР-а вице-президента Закария Мохи Эд-Дина, Хусейн Шафии, Хасан Ибрагим, ОАР-а премьер-министра Али Сабре.

Екаш я Советски Союзеи ОАР-еи гимнаш, Сийлениц оттадаьча хана хьалхашка гӀолла хьалболалу Советски правительствана керте латтари ОАР-а президенти.

Моаршал хоатташ дӀаьхха къамаьл ду президента Насера. Жоп луча хьисапе къамаьл ду Н. С. Хрущева. Цар деш хинна къамаьлаш дуккхаза а юкъахдаьхар гулбеннараша чӀоагӀа деттача тӀоарашеи «Вахалва Хрущеви Абдель Насери!» яхаш деттача цӀогӀашеи. Цул тӀехьагӀа Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущеви президент Насери машинашкъа вокзалегахьа болх.

Цар дӀа мел хьоча накъа советски халкъа никалашка моаршал хетташ ба Александрии бахха итташ эзараш нах. ЧӀоагӀа цӀогӀарч детт Советско-Ӏарбий доттагӀлеи барт-цхьоагӀони сийна. Советски правительствана керте латтачуни ОАР-а президенти сийна.

Транспаранташ тӀеи цӀенои юхьмараш хоаьнча хьалдийттача кӀадаш тӀеи яздь лозунгаш да: «Моаршал да машар бахьан долаш къовсам лоаттабечунга!», «Вахалва Председатель Никита Хрущев!», «Даькъала хилда советско-Ӏарбий доттагӀал!», «Лакха сунт—советско-Ӏарбий доттагӀлеи символ!».

Н. С. Хрущеви президент Насери, хӀаьта иштта царна улувра нахи ОАР-а столице — Каире йодача къаьсттача поезда тӀа ховш.

Цу дийнахьа а Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущеви, ОАР президент Гамаль Абдель Насери, царна улувра нахи Каире кхаьчар.

Н. С. Хрущевнеи Гамаль Абдель Насераи юкъе хинна переговораш

КАИР, 11 май. (ТАСС спец. корр). 10 мае Куббе яхача Двореце СССР Министрий Совета Председатела Никита Сергеевич Хрущевнеи ВӀашагӀкхийттача Ӏарбий Республика президента Гамаль Абдель Насераи юкъера переговораш йолаелар. ДоттагӀлеи дог цӀеначеи хьале хиннача переговорашка вӀаши дагар дар дийцар Советски Союзаи ВӀашагӀкхийттача Ӏарбий Республиканеи юкъера гӀулакхаш дӀахо а дегӀадоаладарен чӀоагӀдарен дешай, хӀаьта иштта вӀаши хьаштдолаш долча дунен халкъашта юкъерча актуальни дешай, царна Юхерча Малхбоале хӀанз латтача дешай хьакъехьа.

СССР Министрий Совета Председатела Никита Сергеевич Хрущевеи ОАР президента Гамаль Абдель Насереи чӀоагӀа оаьза а хинна белгалдаьккхар СССР-аи ОАР-аи юкъе вежарашка долча доттагӀлеи беркатерча гӀулакхий отношенеш хилар, берригъ юкъарча машареи халкъий кхерамлеи хьаштий духьа из доттагӀал чӀоагӀдеи дегӀадоаладеи шоаш кийча да а аьлар.

Президента Гамаль Абдель Насера къаьстта белгалдаьккхар, Н. С. Хрущев ВӀашагӀкхийттача Ӏарбий Республике вар ВӀашагӀкхийттача Ӏарбий Республико доккхал деш дола из традиционни доттагӀал чӀоагӀдара гӀулакхе юкъе лоаца доккха дакъа хилар.

Никита Сергеевич Хрущева белгалдаьккхар, советски-Ӏарбий гӀулакхаш чӀоагӀдеча, халкъашта юкъера машари доттагӀали чӀоагӀдара тӀаерзаь политика чакхйоаккхача гӀулакха тӀехь Советски Союзе ОАР президента дечун чӀоагӀа мах беш хилар.

СОВЕТСКИ ХЬАЬШИЙ ЕГИПТА ШИРАЧА КУЛЬТУРА ПАМЯТНИКАШКА ХЬОЖАШ БА

КАИР, 10 май. (ТАСС) Тахан делкъа ха хиллалехьа СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви цунна бахараши Каирерча къама музееи ислама искусства музееи хилар.

Н. С. Хрущевца цхьана музее хилар президент Гамаль Абдель Насер, ОАР-а хьалхара вице-президент маршал А. Х. Амер, культура, информаце, къама хьалхле лелаяра дешай премьер-министра заместитель М. А. Хатем.

Къама музее советски хьаьший хьежар ширача Египта культура памятникашка.

Памятникаш доашхаш дийцар ширача хӀамий культура министерства департамента директора д-ра Анвар Шукре.

Музея экспонаташка хьежачул тӀехьагӀа Н. С. Хрущевен президента Насерен кулгаш яздир сийлен посетителий книжка тӀа.

Ше дӀаводаш Н. С. Хрущева аьлар: «Мукъаба сойна шоашта баркал ала. Укхаза Ӏалаьмате безаме я, тхона чӀоагӀа новкъа да тхоашта ха кӀезига йолаш, пудукъа тха йиш хиланзар Египта ширача культура укхазарча памятникашка боккъонца хьажа. Из чӀоагӀа безаме дар. Цхьаькха а баркал оал аз шоана».

Ислама искусства музее хьаьший хьежар бусалба культураи искусстваи образецашка. Уж йоашхаш дийцар музеи директора д-ра Махриса.

Музеяга хьежачул тӀехьагӀа Н. С. Хрущевен президента Насерен кулгаш язду сийлен посетителий книжка тӀа. Шоашта дика доашхаш дувцарах баркал а аьнна, Н. С. Хрущева аьлар: «Укхаза гулъяь я шуй йоккхай культура ганзаш».

СУХАЛБЕ КХАШКАРЧА БАЛХАШТА!

СОВДАККХА ХЬИНАР

Колхозийи совхозийи кхашка бӀаьстанара культураш дӀайийна йоалаш латт. Дуккха а дукхагӀа долча боахамашка лакхеча темпашца дӀадийна даьннад ялат. 10 май тӀаккхоачаш ерригача республике лаьрхӀача 156 эзар гектар е планах доагӀачох 84 процент дӀадийна даьннад.

Сохкарчул дуккха а дукхагӀа дӀайийнай плата-бобоми культураш, хьажкӀаш, шекара свекла, коартолаш, баьца дааращ. Колхозийи совхозийи механизатораша хӀанз керттерча даькъе дӀаюв хьажкӀаш. Республика болахамашка из культура дӀае 100 эзар гектар совгӀа лаьтта къоастадаьд, хӀанзе а дӀайийна яьннай 66 эзар гектар е 64 процент.

Из культура дӀае езаш дика лаьтташ да Наьсарен Сунженски управленей колхозашка, совхозашка, «Скотооткорма» треста боахамашка.

Хьувкъама тӀехьа лоаттабеча къовсама шоллагӀа этап йолаеннай хӀанз кхашка —дӀайийнача культурашта гӀулакх де болабенаб.

ДӀайийнача культурашта шин хаппахьа а дика а гӀулакх дар, оасарга уж ца йоаийтар — иштта да берригача механизаторийн кхашка болх беча къахьегамхойи керттера декхар.

Балхаш сихдаьд

Наьсарен производственни управлене «Октября 40 шу» яхача совхоза кхашка сихденад балхаш.

Бригадашка механизаторашта хӀама дуаргдолаш, лерттӀа салоӀаргдолаш, паргӀата дика культстанаш яьй, хӀаьта шин сменах бергболаш болх вӀашгӀехьбаьккхаб. еха техника мастерске Ӏочукхуваргйоацаш, моттиге ремонт ергйолаш «техническая помощь» яха передвижной мастерскеш вӀашагӀъехнай.

Мая сийна йоаржаьча социалистически яхье дика къахьегама толамаш даьхадар механизатораша. План тӀехдика кхоачашъеш 830 гектара тӀа гидуаргаши, 200-нел совгӀа гектара тӀа горохи дӀайийнаяр цар. Цул совгӀа шекара свекла 441 гектара тӀа е езача 310 гектара тӀа дӀайийнаяр, хьажкӀаш дӀае йолаяьяр.

ХӀанз хьажкӀаш лоацача хана дӀаера цахаддаш къовсам лоататбу механизатораша.

Къаьстта дика лел уж балхаш В. М. Дааруров управляющи волча ТӀой-Юртарча отделене.

Укхаза планах дӀае езаш яр 100 гектар шекара свекла дӀайийнараш 250 гектар я, 500 гектар гидуаргаш, дӀайийнараш 542 гектар я; дӀае езача хьажкӀий 1600 гектарах 380 гектар дӀайийнай. Уж лоардӀаме культураш кхеяра отделене вӀашагӀъеллай 13 механизировании звено. Царех В. Первицке методах хьажкӀаш кхеергйолаш 2 звено я Кодзоев Баьхьуддини Газиков Саварбики керте а латташ. Саварбика тӀайица доккхий декхараш да. 200 гектара лаьттан хӀаране тӀара 60 центнер фуаьлькха хьажкӀаш чуэца лаьрхӀад цо. Соакка баьча балхахи кердача опытахи бизза пайда а эцаш хьаьнала къахьегаш ва из хӀана шин лаьтташ тӀа.

В. Светличне методах шекара свекла кхеш цаӀ звено я. Цун керте латт дуккхача шерашка механизаторалла болх беш, тӀехьарча хана бригадир волаш хинна Кодзоев Ӏалауддии. Шийна тӀачӀоагӀдаьча 100 гектара лаьттан хӀаране тӀара 250 центнер шекара свекла чуэца аьнна сийлен декхар да цо тӀалийцар. Дика хьаьндаь, лерттӀа кийчдаь Ӏоаккхача лаьттан тӀа шекар свекла дӀайийна яьннаь из, хӀана планал совгӀа юа цо из культура.

Отделене кхоь бригада механизатораша шоайла яхье баьна сихагӀа хьажкӀаш дӀаера цахаддаш къовсам лоаттабу.

Лаьтташ оахачаи хьажкӀаш дӀаювчаи дейна нормаш 130—140 процент кхоачашъеш дика къахьег трактористаша М. Албаковеи, Ӏ. Хадзиевеи, Ӏ. Белоевеи.

СихагӀа ялат дӀадийна дергкхара хьинар совдоахаш къахьегаш ба механизаторен.

Б. АРЧАКОВ.

Кхашкара балхаш махулле сихагӀа чакхдаха а семилетка алхлагӀча шера хьийхьа ялат чуэца а гӀерташ къахьегаш ба Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза шоллагӀча отделена механизатораш, кхаш леладераш. Ялата лаьрхӀа отделене дӀайийнай хьажкӀаш 420 гектара тӀа, хӀаьта силоса лаьрхӀа 250 гектара тӀа.

Белгалъяьнна дика болх баьб хьажкӀаш лелаеча Ш. Атиева механизировании звенос. Пхе дийнахьа 230 гектара тӀа хьажкӀаш дӀайийна баьннаб звено членаш.

Лоацача хана 185 гектара тӀа из культура дӀа а йийна хӀанз хьажкӀаш хьатӀаялалехьа мекха боакхаш йоалл Исталов Абуязида звено а.

Кхашкара балхаш сихденнача укх деношка хьинаре къахьегаш ва сурта тӀа шоана гуш вола тракторист Сумкин Виктор (вэттехьа латтар). ХӀара минутах пайда эцачё, трактораега бизза болх байтача кун вӀашагӀехьдоал болха нормаш дейна тӀехкхоачашъя.

ХӀана дӀайийна яьнача культурашта гӀулакх дара эшаш йола техника кийчъеш ба отделене механизатораш. ХӀаьта дуккхача звеношка из болх хӀештъехьа а дика дӀаболабаьб.

Сурта тӀа: учетчик Алаихано Сераждин (аьрдехьара вар) тракториста Сумкин Виктораге межа баккха беза кха дӀахьокхаш воалл.

И. Пакева сурт.

ЙИСТЕБОАЛАШ ЛАТТ

Ялатийна лаьрхӀа культураш дӀаюалга дика лел Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза кхоалагӀча отделене. Укх шера планах 300 гектара тӀа хьажкӀаш дӀаювргья укхаза, хӀаьта хӀанзалехьа 270 гектара тӀа хьажкӀаш дӀайийна а баьннаб цига.

Нази хьинари ца кходеш дика къахьег механизатораша М. Магомадова, З. Мусаева, С. Димагова. Цар шоай сменин нормаш 160—200 процент кхоачашъю.

ШИШША НОРМА ЕШ

Сихача темпашка дӀаювш латт хьажкӀаш Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхоза йиълагӀча отделене. ХӀапале а дӀайийнай 400 гектар хьажкӀаш, хӀаьта дӀае езаш йисар 50 гектар мара яц. Дийнахьа 1,5—2 норма кхоачашъеш къахьег Чагаев Имрана кулгалдеча комплексни бригада механизатораша Джабраилов СаӀида, Данильбеков Мухьмада, кхычар а.

Иштта дика къахьег «Самашкинский» совхоза йиълагӀча отделене хьажкӀаш лелаераша а. 300 гектара тӀа хьажкӀаш дӀайийна боалаш латт уж.

С. МАДАГОВ.

РСФСР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

РСФСР ЛАККХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬА

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Российски Советски Федеративни Социалистически Республика яхавалагӀа хержача Лаккхехьарча Совета кхоалагӀа сесси хьаеллийла 1964 шера 10 июне гор. Москве.

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель **И. ИГНАТОВ.**

РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь **С. ОРЛОВ.**

Москва, 1964 шу. 9 май.

ЙОККХАЧА ХИМЕНА

ВОЛЖСКИЙ (Волгоградски область), 9 май. (ТАСС корр). ХӀана болх бе йолаялийта кийчъяь Волжски химически комбината синтетически каучук йоаккха завод. Шаьрача ара лоацача хана хьалйир чухьа оттаяь массехк эзар аппараташ, насосаш компрессораш, тайп-тайпара механизмаш йолаш йола итташ корпусаш. Еррига хӀана яц яьнна оборудовани цӀашагӀъелла яьннай. ХӀанз из болх бе йолалийтара цунга хьожаш ба.

МАШИНАЬКЪАХОЙ ТОЛАМ

Грозненски локомотивни депо коллективо май бетта хьалхарча ялх денна бева мухь ийца дӀаяхийтар 28 эшелон, цар планал совгӀа дӀабихьа мухь 8 эзар тонн я. Цу машинисташта юкъе дикагӀчарех цаӀ ва Дзандаров Михаил. Цо ийца, эшелон а ийца дӀавахар ва, планал совгӀа 400 тонн мухь а хьош. Шин графиках дӀаккхачийтар цо эшелон. Иштта дика болх беш ба укх деношка машинисташ Исаков Семен, Машуров Яков, Чернец Виктор иштта кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

ТУРПАЛАШ ЦӀАККХА БИЦЛУРГБАЦ

ДӀаьух шераш, толаьй тӀемо ва чоанаш, хьалхарчий коммунизме кхаргйола къона тӀехье. Цхьабакъда, советски нах цӀаккха бицлургбац вай Даьне лараеш байна турпалаш.

Дерригача советски халкъа санна, Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша а торжественно даздир Котӏлош дi. 9 мая Сийлахь-боккха даккхен тӀемо тӀа байнача салтий городской кешамашка бахар эзараш грозненцаш.

Ӏуйрийна кхаьйтта сахьат даьннод. Хьалхо Советски Союза Петчахьалкхон гимна оал. Кашамаш тӀа венокаш дахка боалу. КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома, республика Министрий Совета, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума цӀерах венокаш доки КПСС обкома хьалхарча секретара ков. Титова, Министрий Совета председатела заместитела ков. Слюсарева, республика Лаккхехьарча Совета Президиума председатела ков. Алиевова, КПСС Грозненски горкома цӀерах — ков. Белнева, горисполкома — ков. Похвищева.

ТӀемахой кашамашта юле дӀатӀехбоал грозненцаш.

Цу дийнахьа иштта венокаш дехкар Нефтянайсн яхача поселкерча, Мусаров Павела цӀерахча майдан тӀарча, комсомольски железнодорожни яхача городо паркашкарча советски тӀемахой памятникашта а.

ДОТТАГӀИЙ

МоллагӀча ахархочоа дика хов, гидуаргаш хьалха юв культура йолга а из дӀае хьогоавелча, из хьувкъаргйоацалга а.

Хасбулатов Султан ше опытни механизатор ваде а, цхьабакъда, гидуаргаш дӀае аьнна цунна ения участок сов йоккха я — 300 гектар. Ханнахьа дӀайийна варгвий хьогӀ?..

Цун уйла йир Таймасханов Шепас, «Братский» яхача комсаш лелаеча совхова кхашкара балхаш сихденнача хана.

Де дезар шн-шегӀа дагадера:

— ХьажкӀаш дӀае ха хьатӀаккхачалехьа новкъоста гӀо дича бакъахьа да-кх аз, цун участка тӀа югаргья аз сай агрегат.

Цул гӀолча а сеяльщик а волча Хасуев Идриса гӀад а вахха хьаллаьцар шин баьччанз дигадеха дика гӀулакх.

Массехк ди даьккхар Таймасханова агрегато Хасбулатов Султана участка тӀа болх беш. Техниках кхетамца пайда эцар опыт йолча механизатора, цхьан дийнахьа 27 гектара тӀа дӀаювра цо гидуаргаш. нормах дӀае езаш хиннараш 12 гектар мара ца хиннича мотте. Юкъ-юкъе Хасбулатов Султана агрегатал хьалха вуьлар из.

168 гектара тӀа гидуаргаш дӀайийра Таймасханов Шепас шин новкъоста участке, хӀаьта из хьалха дӀаюв культура боккъонца дӀайийна валлалца йолча хана цун кхашкара шин агрегат ара а ихханзар цо.

Новкъоста сов чӀоагӀа раьзакхиначча Султана цунна дикагӀа баркал ала дешаш корадагӀацар.

— Шепа, Ӏа даь гӀулакх дика, дешашца баркал аларах варгвий, — йоалар механизатора, — 200 гектара тӀа «кхай аьла» кхее езаш хьо а ма вий — хьашт долча хана из толашагӀа йола культура кхеяра хьона новкъостал де кийча ва-кх со.

Саррахьа, малх чубизачул тӀехьагӀа, цӀабоагӀаш латтар доттагӀий.

ШоллагӀча дийнахьа, дӀайийна хӀамаш тӀаялалехьа боаккхаш бола мекха боаккхаш вар Султан, хӀаьта Шепа хьажкӀаш дӀае волавелар.

Кхьиеттел деза цӀей—ЦхьоалагӀа май а кхашка дездир цар. ЦаӀ маккхаш даьха воьлар, вож квадратех къажкӀа буртигаш лаьттах дехкаш вар. ХӀаране кхоачашдир Даьхенна хьалхашкера шин доккха декхар.

Сурта тӀа: хьажкӀаш дӀаювш боахк тракторист Таймасханов Шепеи сеяльщик Хасуев Идриси.

П. Ковальногова сурти тексти.

ХIАНЗА-М ХЬАЛХА ДАЦ

КАРАБУЛАКСКИ газобензинови завод хьалъе йолаль массехк шу за. Планах хьалъь яккха лаьрхIа хиина кхо ха тиинай цуи. ХIанз завод хьалъерашта хьалхашка латта декхар да цхьоалагIча июле завод болх бе йолаялийтар.

Завода дукхагIа йола корпусаш хьалъяьяьннай. Цига хIанзчул тIехьагIа тIая езаш я емкосташта эша 14 механически клепаш. Уж Iалашьяра оарцагIовла бе за «Сунжанефта» НПУ кулгалхой. Цул совгIа нига эшаш я грузоподъемни краиаш, конденсонии горинаш, 2 дюймови винтелаш, иштта кхыйола оборудовани. Цу заводе хьаена цига эшаш йола задвижкаш пайдана йоацаш яда, проектах йоагIача бесса кийчъяьяц уж. Хьалъь латта корпусаш штукатурка йизен басараш хьакханзен я. Йиллача хана завод болх бе йолаялийта торонаш я тха, нагахь санна, вахаачнкаша шиъ ханнаьа эша оборудовани хулийтен балха юкъера кхоачамбоацараш дIадоахен, йоах Грозненски монтажиц управленерча завод хьалъеча участка начальникалла болх беш волча Пашаев Александра. Кхоачамбоацараш балха юкъера дIа а доакаш, болх дика вIаштIехьа баккхараи оборудовани сихагIа хилийтараи завода кулгалхоша хIанзалца хьа даьр фуд? — ХIама дац. Тешшаме да завод болх бе йолаялийтара йиса ха кхоачамболлаш хилар. ХIанз хьагуча суртах къаьгга гуш да нига торонех бизза пайда на эцаш хилар.

Болх во вIаштIехьбаьккхаб. Болхлошта доваац моацта хьалханжа латта социалистически декхараш.

Цудухьа гIишлош еча болх бечарех дукхагIбараша смена нормаш кхоачашъяц. Дукха моттигаш ийсалу цкъа дах балхаш шоззе, кхозза юха де деваш. Масела, 7-ча мая канализацена ехка турбаш юха хьайоасташ боаксар болхлой. ДIакъайла турбаш юха хьайоастилга фуд аьнна даьча хаттара цхьаиие санна массаволча болхлочо жоп делар ер санна дола гIулакхаш хIара денна нийслуш да укхаза аьнна. Прорабашен мастерашен дикка уйла а йийя лац болхлошта наряд, цар балха тIахьожам лоаттабац. Цудухьа бaь баьнна нагахьа болх хилац кхоачамбоацараш юкъедоацаш. Хьийга къа зехьа а довш юха де дезаш хул ужаш. Цу гIулакхаша болх чIоагIа юхабетт, болхлоша хьаэна алаций кIезига хул. ДукхагIа йолча хана кхоачашъяц гIишлош дьалъара график. Болхлой къахьегам аттача баккхара кIама дац. Масала, нов. Плиева кулгалду бетонщикий бригада дикагIчарех лоархIаш я цу заводе. ХIара смена норма 115—120 процент кхоачашъю цо. ХIаьта балха юкъе цхьанцалола кхоачамбоацараш ца хилча кхы а дикагIа хургдар бригада болхлой къахьегама толамаш. 7-ча апреле 100—150 метр гаьнара карэ цементи гIуми хьатIа а кхухьаш бора бригада болх. Иштта болх барах укх шера хьалхарча бинъ бетта план 84 процент мара кхоачашъяьяц завод хьалъеча болхлоша. Завод хьалъе хьахийцача дерригача ахчах а бизза пайда ийцабац. Цу бинъ бетта Цу гIулакхаша хIанзарга яьккхай завод хьалъяь ца йоадаш. Заводера дукхагIа бола кулгалхой балхара дIа а баьха хийцаб. Хувцаденна дий-теш балха тIара гIулакх хIанз.

ХIАНЗ А дукха моттигаш нийслу къахьегама дисциплина телхаеш. Цхьаккха бахьан а доацаш балха ара ца воалаш цIагIа болхло. Цуьна тIахьожам лелабеш, балха венар ца венар мала хоьш кулгалхо вац укхаза. Ихаш дуьй болхлоша. Балха хьабоагтIача хана 10—15 минут тIехьабиса хьаух болхлой, иштта балха цIаух уж. Тамаш я цхьаькха а. Цига болх беш я къахьегама дика толамаш доаха нов. Доролова кулгалду плотникий бригада. Балха нормаш тIехкхоачашъечарна прогрессивка хургья алар гIоне балха хана балха тIара а яьикха ерригача бригада болхлошца беседа еш вар завода керттера инженер, прораб, участка начальник, постройкома председатель. Цига болхлоша зехьа ах сахьат совгIа ха йоайир. СаIоIача хана е мегацарий е беседа яхаш чIоагIа фаьза боацаш ба болхлой. Къаьстта во да социалистически ихьа гIулакх. Бригадашта юкъе боаржаьяц яхь.

ЛОАРХIАМЕРА ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЕЧА

Яхьо къахьегама толамаш совдоахаргхилер дикка кхетаде деза завода кулгалхоша, къаьстта постройкома председатела, «Южгазпроводстрой» треста СМУ-9 участка начальника нов. Мусатова.

ЛЕДАРА лел нига агитаце болх а. Цхьаккха агитатор вац болхлошца беседаш еш, хьалхашка латта социалистически декхараш довзийташ. Цуьга хьежжа ледара да доаха къахьегама хьокхамаш а. Заводе арахьлац я «Комсомольски прожектори» пенгазети. Цар тIа критика ю балха юкъе нийслуче кхоачамбоацарашта, болх во берашта, къахьегама дисциплина телхерашта. Бакъда, цуьнах цIаккха дийцадац завода комсомольски организаце, партийни профсоюзни организацеша. Из иштта хила йиш яц.

Заводе болх беча мел эша болхлой болаш ба. Эш-эшача участке уж дIа а оттабь торонех бизза пайда эцийта беза. Хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш дика къахьегаш к ни. Кравченко, Зизенко, Жабитова кулгалду гIишлохой бригадаш. Цар балха опыт кхыча бригадашта дIа а Iомаеш тоаба беза кхыча бригадий болх и. ХIанз илацах лаьрхIача бесса яь яргiий завод аьнна, даьча хаттара цу хьалха латтача бригадай болхлоша лу жоп хIанза-м хьалха дацар завод нь йоаларе, яхай да. Нисар хIезига хи я, дикка кхета а хаь балха юкъера кхоачамбоацараш дIа а даьха шиъ ламиахьа завод хьалъяь пиккара болх нийса вIаштIехьбаьккха декхарийла ба кулгалхой. Из сихха на дойи завод хьалъяь яккха еза ха дикагIа а тулийтаргья цар.

Б. КОСТОЕВ.

Специалиста хьехам

ЛАЬТТАШ ТАЛХАРИ ЦУНЦА КЪОВСАМ ЛОАТТАБАРИ

Лаьттащ хьаьна а цар тIара боала ерригача юртбоахама культурай хьувкъам лакха а хилийтар духьа Советски Союза Коммунистически парте чакхдаха лаьрхIача кхыча лоархIамегIарча гIулакхашта юкъе белгалдаьяьккхад «Хивон михон лаьтта телхадарца хадданза къовсам лоаттабанза барг ца хилар».

Вай Нохч-ГIалгIай республике михоп хивон телхадеш дола лаьттащ 145 эзар гектар да, цу даьхъе оахаш дола лаьттащ — 17 эзар, ардаш — 1,5 эзар совгIа, доахан дежа арецаши даьгIенаши — 128 эзар гектар совгIа. Цу лаьттащкара Iаламате дукха, бакача кхьа чIоагIа эцаш йола юрта боахама продукташ яха йиш яр республикага, нагахьа санна уж кулащ долча зенах лоралча.

КIоаргга даьча оахамо тIагIолла Iоухача хига лаьтта Iо а кхахьийтац, толха а дайтац. Удобренеш тайсеча лаьтта дIайийча хIамаш дика а хул. хIаьта хивои михои деча зенак лаьтта чIоагIа лора а ду. ХIанз массанахьа дIадоладеннад Iотiаелхача йоачай хий лаьттанга дикагIа чулаийтар духьа аьбь оахилга. Кхочашхилла тIоадал йолаш а гуйре вIаьха латтача а районашка лаьтта телха ца дайтар духьа дукхагIа дIаюв шозлагIа а юкъ-юкъе а юош йола культураш.

Колхозийи совхозийи аренашка лаьттащ лоарадеш хьунаш йагIар, оращта гонахьа а гIум йолча лаьттащка а гаьнаш йогIар боккха лоархIам болаш да хиген михаген лаьттащ доха ца дайтар духьа, шера погодни дьалащ чолдагIа тайпа хуле а юртбоахама культурай хьувкъам лакхеи тешшамен хулга Iалашдар духьа къовсам лоаттабара. Готта йIаьха моттигаш чу а лоацаш аренашка хьу йогIар дIайийна хIамаш лоаяра къаьстта боккхача лоархIаме да йокъал эттача шерашка, дIайха мухаш хьеккача районашка. Цхьабаьнда, хиген михаген лаьттаиа зе ца дайтара цунах кхоачамбац Iе йиш йолаш дац. Цхьа тайпа болх чакхбаккхарца къоастаь Iе мегаргдац лаьттащ телхадарца лоаттабеча къовсама проблема. ХIара районна, колхоза, кхайна моттигерча Iаламен экономически хьалашка хьежжа чакхдоахаргдолча балхий комплекс оттае а чакхъяккха а еза лаьттана зе ца дайтара.

Карттердар — лаьттанца тIоадаа Iоаелга, дIайийна хIамаш сихон цхьатаррен тIаялга, гурахьен бIаьстан юхьен дIаюош йола культураш дикагIча ханашка дIаюолга Iалашдергдолаш йола лакха агротехнике юкъейоаларр.

Йокъал уттача, мух хьеккхача районашка могаду лаьтта дIалаьца параш хулийтилга, боал ца туъсача иохарашка уж оахилга, пар дIалаьна лоаттаеча культурай чIегIаш уж культураш чуийца яьннач ул тIехьагIа а кхай тIара дIа ца йоахаш ютилга. ГIомарах долча лаьттанка михо зе дергдоацаш, галаш йолаш хилийта беза тIера тIоа, тIагIолла теххаеш йола катокаш лаьтта цамца доаккхаргдоамаш миркхиигаш а ягIаш хила еза. ДIаюош йола хIамаш готтигача мугIарчех, йIоахадашка а пхорагIа а е еза лаьттанна хиво зе деш йолча районашка хIамаш урагIен пхорагIен дIаюоча хана шозлагIа гобоаккхаш йола сеялка босаленна пхорагIа хургйолаш яхийта, хIаьта нийсача моттигашка — лаьттана зе деш хьеккхача миха пхорагIа яхийта еза. Лаьттах кIоаргагIа чудахийта деза фу.

Кхы тайпа да гIулакх лоамаи хьалашка. Лоамашкарча лаьттеех пайда харцахьа эцаш хилча мегаргдоацача доахаш доханду лаьттащ, тоатолаш вIашагIдеттадалара ноквъостал де, хIаьта, цхьацадолча моттигашка — доккхий зенаш дергдола Iаьржа хиш ахара ыттув баикха а тарду. Цудухьа укхаза лаьтташта зе дергдолча гIулакхашна даим къовсам лоаттабе беза.

Цу тайппара лоамаи даьгIенашка массе оагIорахьара зем баьккха доажаде деза лоамаи даьгIенашка а хьунашта юкъерча ардаш тIа а доахан, уж дIа-юха кхувларгдоля, хий меларгдола, лоаттадергдола моттигаш белгал а яь. Цхьанкахьа дажаш соя дукха хьайбаш хилийта а бIаьсти яьннача юххье, лаьтта коача долча хана, даьгIенашка доахан доажаде а мегаргдац. Аренашкен даьгIенашкен баьцаш дIа а юош, цонашкарча лаьтташта удобренеш тоссаши обработка еши тоа а деш, юхаметтаоттае еза хиво Iоккхиьа йохаяь цонаши даьгIенаши. Массаза а юкъ-юкъе а йокъал латтача лоамаи районашка хиш ца дийккача мегаргдац.

Соцаде деза 10—15 градусал парагIа йолча босешка шера цкъазза юош йола юртбоахама культураш дIаера керда лаьттащ оахилга. Укхаза дIайийча дикагIа хургьи лаьттаи дохадара ноккъарле еш йола цкъа дIайийча дукхача шерашка латта юртбоахама культураш, сомий, комсий бешамаш, технически дарбани бедал телаш йола кхы тайпа дика культураш.

Хиво толхаьнче босешка баьцаш дIа а юош цонаш хилийта еза.

Вай республикерча Веденен Ножай-Юртен ярашт санна йолча лоамаи районашка 4 эзар гектар гаргга яха мегаргдолаш лаьттащ да михои хивои чIоагIа толха а даь ца оахаш дадац. Цу районий юрта боахама специалисташа теркo дукхагIа яиза яргьяц уж лаьтташ кхы дIахо толха ца дайтар духьа де дезар дара.

Хиш дехкарах лаьттащ дохадеш йолча районашкарча, — хIаьта вай республике царех лаьрхIа мегаргйолаш я: Шаьла, Урус-Мартана, Гудермеса, Сунженски, Щелковски, дукха кхыйола районаш, — цу районашкарча хиш дехкаш долча лаьтташта планировка яиза яргьяц.

Ирача босешка, доакъош даь уж екъа а йийкъа, дехна деза хий. ДукхагIа юкъейоалае еза догIа делхаш санна хий деттаи йола машинаш шаьрача моттигашка прогрессивни методах — дIаьхха хершаш а даьха дехна деза хий.

Лаьттащ дохадарца лоаттабу къовсам — из ба лаьттащ беркат совдаккхар, мехка дукхагIа ялат, коартолаш, баьца дааараш, хьажкIаш, сом, кхыйола юртбоахама продукташ ялар духьа лоаттабу къовсам.

Е. ВИННИК,
Нохч-ГIалгIай АССР юртбоахама продукташ ваарен кийчъарен министерства агроном.

Ново-Катаяма яхача поселке гIишлош хьалъеш а СМУ-8 нов. Демина кулгалду гIишлой участка коллектив. Денгара денга дегIаух цига хаха чуIе хьалду цIенош. Къаьстта дика къахьегаш я цига нов. А. Повалиева кулгалду каменщикий бригада. Хьалъеча гIишлой дикал ланка а йолаш вIабахача бинъ бетта план 108 процент кхоачашъяьй цо, хIаьта апрель бетта план а иштта дика кхоачашъяьй. Хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдарца белгалваьнна ва каменщик Новиков Данил. ХIара смена норма 125—130 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТIА: цIенош доттеш воалла каменщик Новиков Данил.

И. Пашков сурт.

«СК яха Омски завод». Йолаш я Сибире хими. «Семилетка кхоачашъеш я» яха Ерригсоюзни йизелагIа художественни фото-выставка.

С. Федосеева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУКХАГIА БА ДЕШАРАШ

Ши шу да аз Урус-Мартана района Алхан-Юртача вайнаьха кхалнаха йолча политграмата кружока кулгалду. Цу хана деиз кхалнаха юкъера политико-массови болх тоабара сай ниа кхобаьбец аз.

Укх шера кружоке дешаш бар цIен-иоаной. Царца йолх бе сона цIаьхха дагалехадац. Дукхача хана деиз сона дагадьллар да из.

Тхоай юртарча библиотека заведующи йолаш дукхагIа цIен-иоаной книжкаш дешара юкъеозар духьа хастта-каста царцига ухар со. БIаргагора царца цхьаккха тайпа кхетама болх ца лелабелга. Цудухьа се кхалнаьха кружока хьеха йолаелча сона эгара хьаха дагабехараш цIен-иоаной бар.

ДIадахача шера октябрь бетта юххьанца тха кружоке дешар хIадоладеш 20 кхалсаг мара яцар. Бакъда, шу чакхдоалача хана кружоке дешаш яр 32 кхалсаг.

Оахи тхоай занятеш хьалхе оттаьча планах хIайнкьар. ЦIаккха а занятеш ца хулаш юкъа дисизар дешар. Планах ерригa йоагIаш хиннар 19 занятн яр. Уж оаха бокъонца чаккъьяьхар.

Кхалнаха сакъердамегIа хургйолча тайп-тайнарча темаех лаьца йора аз занятеш. Цу гIулакха юкъеозар юрта бахаш боли специалисташ. Масала, кхалнаьха гигиенахи дIаюха дувлача лазарехи лаьца беседаш йир юртарча фельдшерашa Гаербекова Раиси Рокотян Оляси. ЦIен-иоакошта пайдана хургйолча кхы дукхача темаех беседаш яьй цар тха кхалнаха. «Даьй-иоаной сийи цар декхари», «Дезала юкъе берашта кхетам балари» яхача темаех беседаш йир тха юртарча школа хьехархоша.

Цу тайпарча беседаша чIоагIа пайда лора цIен-иоаноша.

Цул совгIа, кхы а дукхача темаех лаьца беседаш яьй оаха.

Дешара хана къаьстта йоккха герко йир оаха КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий материалаш Iомаяра.

Юрта боахама интенсификаци химизаци ярах боале пайда къаьсгга дIабовзийтар оаха царна. Iалаьмате чIоагIа раьза бар уж цу гIулакха. ХьалхагIа цхьанца бахьанаш доахаш балха ца ухаш баьгIа кхалнах шоай бераш аслен берий бешен дIа а телаш укх шера балха бахаб. ХIаьта царех дукхагIа бараш юртбоахаме къахьегаш ба. Царех я Машаева Аята, Жабарова Ама, кхыбараш.

Бакъдар аьлча атта дацар кхалнахага юххьанца дешара а общественни балха а юкъе дакъа лацийта. Кхыметтел эгара хьалха кино долхача хана а дукха халонаш нийслора. ХIана иштта дац. Кружоке дешача массе кхалсаго нийса кхетаду шоай декхар. Итогови занятеш хулача хана кружоке дешац хиннача 32 саго кердача шера а кхалнаха йолча политграмота кружоке дIаяй а дIалаьрхIоя.

Сай кхетам а даим лакхбу аз. Укх шера аз чакхйоакх педагогически училища кхоалагIа курс, политически художественнии книжкаш, журналаш, газеташ деш. Цу гIулакхо чIоагIа новкъостал ду сона. ДIахо йодача хана кхы а хьинарегIа болх бергба аз кхалнаха юкъе.

П. РЕЗВАНОВА,
вайнаьха кхалнаха йолча политграмота кружока пропагандист.

ХЬИНАР СОВДУВЛ

Семилетка кхалагIча шера план ханах хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь яьржай крекинг-завода установкай коллективацуа юкъе. Укх шера къаьстта дика къахьегама толамаш дахарца белгалъяьнна я нов. Овсянникова кулгалду коммунистически къахьегама сийлен цIи делаю № 1—2 йолча установка коллектив. Бинъ бетта планови продукци арахецара план 20-ча апреле кхоачаш а яь планах совгIа арахийца продукци эзараш тоннаш я. Май бетта хьалхарча деношка цар доаха къахьегама толамаш дог гIоздоахаш да. ХIара сменах планах лаьрхIачул дукха дукхагIа арахец мехкалътта продукци. Цу даькъа хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба технологаш Рошнова, Захарова, Исаков, Алексеев, иштта кхыбараш.

Б. МАГОМЕДОВ.

КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ЦIИ ЯККХАРА

Грозненски производственни управлене 1-ча Мая цIерахча колхозе эггара хьалха коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар духьа къовсам дIаболабьраш ерригаш а вIамота ши коллектив мара яцар — Заречной Александра кулгалду оалхазараш леладерий бригадеи механически мастерскерча слесарий бригадеи. Вerригаш а 50 саг.

Из инициатива дIаяо хьаллаьцар кхыча колхозхоша, цул тIехьагIа из сий дола цIи яккхар духьа лоаттабеча къовсама юкъебахар колхоза корта — кхоккхе а тракторни бригада, тIаккха шурий-товарни ферма, гараж, гIишлош ю бригада, кхыйола коллективаш.

80 процент совгIа бола колхозхой бахар цу яхьа кердача формана юкъе.

Из дика дIадоладаь керда гIулакх чIоагIа хьалдоац колхоза партномон правленен, хIаьта коммунисташ цу болама хьалха эттер. № 1 йолча тракторни бригадерча механизаторашта юкъе цу болама керте эттар коммунист Георгий Георгиевич Жуков, шурий-товарни ферме — коммунисташ Н. Отделкина, А. Мальченко, гараже — коммунист Павлюков, кхыбараш.

Колхоза парткоме дукхагIа аха баьлар ерригa колхоз коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар духьа лоаттаеча яхьа юкъе гIолга дувцаш йола предложенеш теллараш.

Колхозхошта хетар кхоачаш я деш колхоза партномон правленен из дош дувца лаьрхIар колхозхой юкъарча собране.

Уйла тIаяхийта ладувгIар колхозхоша апрель бутт бовш хиннача шоай собране колхоза председатела Василий Степанович Выючне еча докладага. Цо долчча бесса дийцар шоай колхоза гIулакхаш колхозхой уйлаши.

1963 шера цу колхозо 115400 центнер ялат даьккхар, хIаьта пачхьалкхенга деккар 53200 центнер, из хул цу колхозо 1959 шера даьккхар миссел хIана дац аьнна ялат, баьца дааараш 36700 центнерга кхоачаш доах е 1962 шерарчул 11700 центнер дукхагIа. Дикка дукхагIа гулду фуаш, генараш, тха, кхыйола юртбоахама продукташ. Шерра-шера дукхагIа хул ахчан доходаш а. 1959 шера 470 эзар сомал дукхагIа яцар уж, 1960 шера 1430 эзар сомага дIаккхьачар, 1961 шера — 1580 эзар сомага, хIаьта 1963 шера ахчан доходаш 1954 эзар сом яр. Цо йиш хилийтар производственни культурно-бытовойи гIирс дукхагIа хьалбе.

Во лелаш гIулакхаш укх шера я. Хьалхарча квартале пачхьалкхенга шура йохкара план 183 процент кхоачашъяьй колхозо, фуаш доххара — 193 процент, дулх доххара — 104 процент. Цхьан бартаца дIадоладир колхозо бIаьстан юхье кхашка деш дола балхаш. 1-ча тракторни бригаде шин сменах болх белга вIаштIехьдаккхар бахьан долаш 36 сахьата дIайийна яьлар горох, хIаьта гидуаргаш — 46 сахьата, дIайийна яьнлай хьажкIаш.

Ший доклад чаккйовллаш В. С. Выючне йоах: — Вай толамаш бIаргагуш да, цхьабакъда, вай колхозах коммунистически къахьегама коллектив елга — атта декхар дац. Из кхы а халагIа хул цхьабола колхоза членаш ширача замах юхедисача воча гIулакхех хIанз а мукъабаланае хиларах, колхоза ше декхарийла вар дIа кIезигагIа дала а шийна дукхагIа катоха я гIерташ хиларах. Дукха ха мичай колхозе илат лочкъадар бахьан долаш конюх Никитин общественни сула хьалхашка лаьтта. 46 колхозхочо къахьегама деной минимум яьккханац, хIаьта царех 25 саг колхозни производстве вIалла дакъа лоацаш а хиннавац.

Цхьабакъда, из агIазло дIаяккха низ кхоачаргба вай, хIаьта цудухьа вай майрра дIаях, вай колхоз дерригача декхарех лоархIа а ергья, цо коммунистически къахьегама колхоз яха сий дола цIи а йоаккхаргья.

ДIахо къамаьл ду дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIай республика заслуженни агроном яха сий дола цIи еина йолча колхоза баьца дааарий агронома Евдокия Пелиха.

— Дагалаттачунга бIарччача коллективаца даха деза ха хьатIакхаьчай хIанз, — йоах Пелиха. — Колхоза председатела вайна дийцар вай боахам шерагара шу массаза довл дукхагIа чIоагI а мишта лу, дегIа а мишта ух, хIаьта ея безам ба вай колхозхой культурен сакхетами мел лаккбенна дувца.

Станица хьалъяй культуре Дворец, фильмаш хьувкха шерра экран бола ахканара кинотеатр да, халкарий майда, 12 эзар книжка чулола дика библиотека, книжкаш деша йоккха зал я, болх бе йолеennай 250 моттиг йола берий комбинат, хьалъеш латт колхоза поликлиника. Шерра шера дукхагIа хул колхозхой доходаш, хIаьта цунах йиш хиннай цар шоай цIеношка электричествои гази чуйилла а цунца кхалнаьха къахьегам дикка аттача баккха а. ДукхагIа уйла е баьннаб уж культурни общественни вахара.

ХIанз къона саг яц Курносина Мария Андреевна, из эггара дикагIа йола оалхазараш леладер и колхозе хиина ца Iеш, ерригача Нохч-ГIалгIай республике а. Цул совгIа, из я колхоза правлене член, цо дика кьестиду колхоза вахарах дола дешаш, хIаьта мукъа ха йолча хена из гургьа шоала библиотеке шийна специальни е художественни литература хоржаш йоаллаш.

Колхозе дика вIаштIехьбаьккхаб спортивни болх. Колхоза спортсменаша массехказа хьаллаьцад Нохч-ГIалгIайчен сий. 1964 шера шозлагIа Iай хулча РСФСР спортивни ловзарашка волейболах хиннача зональни яхьашка 1-ча Мая цIерахча колхоза маIача наьха а кхалнаьха а волейбольни командаша хьалхарен шоллагIен моттигаш яьхар, лоаллахарча областашкара массехк сборни команда эша а яь.

Колхоза клубе сайренашка болх беш я художественни самодеятельноста тайп-тайнара кружокаш. Укхаза болх беш я музыкальни ши кружок, хоровой, драматически, баракъаш доахен тегеи кружокаш.

Колхоза партномои правленен шоллагIча даькъере лоархIаш уттадац культурни спортивни вахара дешаш, цар уж къестаду боахама гIулакхашта нийсса.

Культурни вахар дегIадоаладара дукха ахча хьежаду колхозо. Цудухьа да юртара культурни вахар селлара тоаденна а.

Шерра шера дукхагIа хул лакхерен юкъеран специальни образовани йолаш бола колхозхой. Алхха укх шера сайрийнарча школашка, юкъерчен лакхерчен дешара заведенешка дешаш 30 гаргга саг ва, 200 совгIа саг вар тайп-тайнарча кружокашка агрохимически Iилман лардаш Iомаеш. Кор тIара оалхазараш леладара даькъе колхозе вIашагIъелла я хьалха латтача опыта школа, хьайбаш леладара даькъе болх беш я Грозненски района юрта боахама университета факультет.

Трибуна тIа воал 1-ча тракторни бригада бригадир Жуков Григорий Григорьевич:

— Из сий дола цIи яккхар духьа лоаттабеча къовсама юкъе тха бригада вIаьзчуа хьалхагIа ихар, — йоах цо. — Тха механизатореша шоашта хьалхашка оттадаь декхар да хIара гектара тIара 20 центнерал кIезигагIа доацаш ялат даккха а условии тракторе лоархIаш эггара дукхагIа кIаьда оалом де а аьнна.

Собране къамьлаш дир оалхазараш лелодеча М. А. Курноскиниe, гаража заведующе Павлюнов Анатоле, тракторни бригадай бригадираша Кобцовен Целовальниковен, хьайбай боахамерча бригадираша Идигова, Михайлова, Заречнаяс, кхычар.

Къамаьлаш цел даьраша хьаллаьцар колхоз коммунистически къахьегама цIи яккхар духьа лоаттаеча яхьа юкъеягъа аьнна колхоза партномои правленен еина предложени.

Коммунистически къахьегама колхоз яха цIи яккхар духьа лоаттабеча къовсама юкъеяхача 1-ча Мая цIерахча юртбоахама артела колхозхоша торжественно яьча заявлене текст Iоеш колхоза партнома секретара Николай Васильевич Заречне.

Цига мел хиннача сага шога а нь тIеш из, коммунистически къахьегам бахьан долаш лоаттабеча къовсама программа а лоархIаш.

М. ГОЛУБЕНКО,
Грозненски производственни управлене инструктор-парторганизатор.

«СЕРДАЛО»
2 оагIув. 12 май, 1964 ш.

Литературни оагIув

Хь. ОСМИЕВ.

ДЕРРИГНЕ ДА—БАЛХА САГ

Iаьрже ахьтта,
Iалха лоамаш,
ВIара на кхоачча улле хьу,
Завод, фабрик
Дунен санзаш,
Везар кхоаба хьалха шу,
Дарста хьалий,
Хьийкъа ялташ,
Гилаш этташ дода хий,
Дилеш, воекъаш
Шаьра раьгIеш,
Балха сага дакхха хий.
Къыдар, къыдар, —
Массех да уж! —
Уш дагарде саг варвеца—
Цар сий дел хьой,
Деза веша,
Цар хьа воацар да ,ма ваш.

■ ■

Дж. ЯНДИЕВ.

ЛУВ НХЕРА

Бера хана дена
Цхьа хIама хоа сона:
Чаракьан гера
ГIетти е бакъахьа доале,
ХьунагIа боре уеIе,
Е лоам тIа ваи Iахе,
Цо царна жоп лулга,
Из юха дист хулга
Шаьрра хоара сона.
Аз доккха тамаш еш
Со дагаца хоккха веш
Цхьа хIама хилар сона.
Лермонтовс уйла яьча,
Цун стих вкальча
Лакхача лоамаша
Сай оаз оттанза,
Массанена хазанза,
Йола стих цар юхаелча
Дега тоам хилар сона.

* * *

Говра тIа вагIа,
Шод дика тоха
Хьайна ца моге
ВIаьхача,

е лоацача

Нахъ тIа ваьла,
Иллача моттиге
Кхоачаргва вьле,
Ара ма вала,
Хьоезам хиниа аре
Лаьтта вожа мег хьо.
Дог цIена долаш веце,
Лерг фийла латташ деце,
Уйла човхо ца моге,
Стихаш язъе ма гIерта,
Наха кийрча вувца мег хьо.

●

Дош лу аз

Дийнахь-бусса,
Iай, аьхки а
Даьхен доагуе лорош,
Фийла латт шиа носте
Денал дола салте.
Цо ма боча лорае,
Хьона са ца кходе
Аз а дуе буъ Даьхе!
Аз а дош лу Даьхе!

А-В. ОСКАНОВ.
Назрани района Пхьилекъонгий-Юртарча школа дешархо.

«ВИТИМ. Угрюм-хий». «Семилетка кхоачашъеш яз яха Ерригсоюзни пхелагIа художественни фотовыставка.

Э. Брюханенко сурт.
ТАСС фотохроника.

А. ХАМХОЕВ.

ВIАЬСТАН ВЕШ

Сийна дувхар шийна дийха,
Тоаенна хоза беш латт,
Тайжа. теIа доагIа ГIалмий
Сеца латташ санна хет.
Даьре чокхе коараш санна
Михо гIанаш эгадеш.
УрагIъяха латт михаш
Шоайла тийна къамаьл деш.
Латт уж наьна лоамаш
хестош
Сиглар седкъий царга дел,
Наьнах санна царех
хьерчаш
Декаш оалхазараш лел.
Iалема хозиех лог ца
Iабаш
Адамаш безам буаш лел,
Ловман кердача фово
хьесташ
ГIоадаьнна цар деташ дел.
ВIаьсти хозъеш лепа эзаш
Дела къежаш царга хьеж,
Беш екаеш лекхаш йоа
йиш
Сакъердалуш дег чу юж.

Дж. АЛВАКОВ.

ВIАЬСТИ

Тховнех, корех фата етташ,
Сьрганаш санна догIа делх,
Сигла хьалхара да детташ,
Къорвае санна таташ лелх.
Дийнахь, бийсан, ГIалмий
Iаьржа,
Хьийдда доагIа, бьре ма.
Дегаш дIоахду шийца вIаьсти
Якьаш доагIаца хьчо
ДогIа сецаь, диткъа такилг.
Някъ тIа дижаь тай мо улл,
ВIайха хьежаш малхо дуве
Дошо вIаьараша дул.
ВIаьсти йоагIа! Дийна мел
дар,
ИIовхалонца сомаданл,
Баь тIа хоалу хоаха вIиргаш,
Кхашка готаш ар...йоал.
ВIаьсти йоагIа! ВIаьсти
йоагIа!
Малхо шийа кемаьрмал хьокх.
Гаьи тIа кайна оалхазирга,
ВIаьстан хьалхара йиш лохк.

САЛИМАТА «ШАЙХАЛ»

Хьасан ГАЛАЕВ.

ИЗ ДАР кIиран бус. Балхара чу а вена нана-цIагIа со цуваьлча хезар сона сомача гIарах деш дола къамаьл. Из хиннадар хьаьша цIагIа деш.

— Из маляй, на къамаьл деш йола кхалсаг? — хаьттар аз цIагIарчарга.

Наьнага оаха хаьттача, вай захалий захал хулаш йола йоккха саг я из, аьлар.

— Даьра ба из дика болх, — аьлар аз, — вай захалий захал из йолаш. Кхы сагото йоацаш аналий ер?

— Хетаргахьа виIий йиIиг йоалаеш лорацка аначех тара я на, — аьлар нанас. — ЙиIиг больнице шиа наьнаца дIа а енна Iочуенай мотташ и-кх со из вайцига.

ХIама диаъ а баьнна чаь пела а молаш хабараш дувцаш багIар къаьша сесаги тха нацен. Уж чай мения баллалца моаршал хатта Iочу ца водаш, нана-цIагIа хIама даа Iохайр со.

Ше больнице Iойиллача йиIигагара хьал дар дийцар, геттара хала я йоахар йиIиг, сахиларга йовле а тамаш йолаш.

— Цул чIоагIагIа къа хет сона, — йоахар йоккхача саго, — цунна юхе Iена цун наьнах. ЙиIиг йилхача а раьза йоацаш хулар из цIагIа. Со-м се Iе еннаяр йиIигаца. Лорашъ, нанас гIулакх дикагIа дергда аьнна, из йитар.

— Ай, ма тамаш я ишта чIоагIа кIалйиссалца оаш из йиIиг лорашка ца югаш лелаяр? — хаьттар тха нанас. — ХIанз моллагIча лазара а дарба деш дика лораш ма бий вайна.

Дика лораш-м даьра бар, — йоахар сесага, — бале а пайда бий хьона шиа хаиниахьа царга дарба дайта кхетам ца хилча. — ЙиIига нана ше цIагIа хиннеяларе-м цо цаI де мегар. Из цхьа гаьнна итт дийнахьа хьехархой совещане яхийта цIагIа а йоацаш нийсденнад гIулакх. ЙиIига да а селхан мара цIавенавац агрономий гIулакхашта цхьа бутт баькха. Со се а хиннаяр из районе йига безам болаш.

— ТIаккха хIана Iийра хьо ца югаш? — хьаттар нанас.

— Даьра Iийра тховшта юкхера Къарибат яха хьежа саг бахьан долаш, — дувца йолаелар хьаша. — ЙиIиг цамогаш хиннача дийнахьа хьокхаде хьоар деха хьачуенаьр из тханцига. ЙиIиг дика могаш ца хилар а, из лерашка йига лаьрхIа со хилар а аз дIадийцача, бос баха уллача йиIига бIара а хьежа «туф-туф-туф» аьнна бIарловца а яь йолаелар-кх хьона из дош тахка а дарбай хьакъехьа хабараш дувца а. МассагIа дийцар цо. ХьалхагIа аьлар хьам баьинаб, шолагIча дийнахьа еча боча лавар да, яхаш дийцар, кхозлагIа еча бIарг хиниаб, иха къамаьл доладир. ХIара из массаза йоагIа сагIийна цхьа хIама ца елаш дIайодацар-кх хьона из. ХьалхагIа еча ше дол дийхка са цIена кортилий дийхар, дол дилла хIама сагIийна елар деза да, аьнка. ШоалагIа еча жогIара котам хила еза, аьнка, тха котамашта юкъера эггара дикагIа йола котам йихьар. КхоалагIа еча кIайча хьоара вадар йийхар, илат сагIийна деларо кховзткъе во юхатох, аьнна. Цхьабакъда, кхоалагIа из еча, кхоалагIча лазара керта цIи цо яьккхача, дош дий-хьогI укхо дувцар а аьнца хетаделар сопа. ХIаьта а уйлаш юха шовш хиннача тIаьхьар: цаI ца ховре селларча наха хIама хов яхаргдацар уххаина, аьнна хетаделар.

ДиълагIча дийнахьа белгала йоалаш халагIа хилар йиIиг. Къарибат хьееха саг вахийтар аз. Дукха хв илалехьа ена хьаэттар из.

— Ва нанена яхарг, ма гIийла лехх Iа бIаргаш, со-м хьо гIаьтта ловзаш лелаш хургьа, яхаш ма ярий, — доладир къамаьл Къарибата, — Тов-м даьра лургья се йиIиг, дела мукъалаь. Хьовккал, Напсат, дол дилла хьай доккха Iаьржа гурмалий.

ЭгIа чура хьак чу а дена гурмалий дIаделар аз. Къарибат йиIига дол дилла йолаелар. ДIакхесса хIама санна уллер йиIиг, мел чIоагIа хьаьстача а елар далацар тахан. Юкъ-юкъе бIарловцаш а еш, лаьттаца, баьцаца дIа-

ДУВЦАР

□ □

уллда ел йиIигагара лазар яхаш, дол дехкаш яр Къарибат.

Шаьха коа киI еллаелар, чуьлар сиххача боралах йоагIа йиIига нана Аьсет.

— Аьсет а цIакхаьчай,—аьлар аз, КъарибатагахьадIа а хьежа. — Нанна дезаргдолаш гIулакх-м дац хьона ер.

Сона гуш дегI тохаделар Къарибата, малагтара дол дуллаш хинна кулгаш Iодахар. Аьсета киI хьаеллашехь моги тIа дIаккессар Къарибата ший бе дахьла гурмалий.

— Фу даьд укханна, ва нани?— хаьттар Аьсета.

ЙиIиг цамогаш хинкай аьнна жоп делар аз. «ЙиIиг тоа даьра лургьяр дала мукъалахь»—аьлар шортта еха хьувзача Къарибата.

Аьсет цIеххаро бIарахьежар Къарибата, хетаргахьа, башха раьза йолаш яцар из сона а. ЦIи яьлча санна яха тохаелар Къарибат. ЦIагIа сагота я со. ЙиIига дала моаршал хилла, аьнна, Къарибат араьлар, кIалгIолла гурмалегахьа дIа а хьежа.

Аз долчча бесса дIадийцар гIулакх.

— Ай, хезадеций хьона,—аьлар сога Аьсета. — Къарибата шийна хIамилгаш яхар дукха нах Iехабу яхаш, цун нана Салимат гIоръяьнна уж гIулакхаш леладеш хиннай, яхаш. Вай цIагIа а дукхха ма дийцадарий из...

Кхы ха ца йоаеш Аьсета школера машин а йоаляь Iодахкар тхо йиIиг а йоалаеш.

— Сабарделахь, сабарделахь хIанз, — аьлар лаьрххIа хьашо деча къамаьлага ладугIаш ыгIача тха нанас. — Аз дувцаргда хьона кIезаига Салиматах лаьца. Ай, Салимата йоI я ях Iа из? Из гаьнара хьабоагIаш оала ба, Цу Салимата нана а хиннай нах лебеш. Боккъонца бакъ а долаш хинна хIама да хьона аз хIанз хьона дувцаргдар..

«..Шоай саг вийна маьри ве аьттув ца боалаш лелаш хинаб цхьа нах. ХIама ховш, вешта аьлча, шайхал доаллаш ва аьнна мел хетача сага тIабахаб уж, маьри кIал мишта вусаргвар-хьогI тхона яха хаттар а нйца. Эггара тIехьа а лийина-хьийза Салимата тIакхаьчаб уж. Шоаш чIоагIа маьри лохаш хилар а из кIалвусаргдола някъ хьабийцача сага луш дола рузкъа кходерг ца хилар а дIадийцад цар Салиматага.

— Оаш денар зIамига гIулакх дац, — аьннад Салимата. лаьтта бIарахьежа уйла а яь, эгIарча цIагIа Iочуяьнна уйла а яь, се яла"езаращца дага а яьнна, жоп лургда из шоаца.

«Вай даьллахь, хьажахь, цIуъцIуъ, цIуъ!» — яхаш кортош лестош багенаш а гIоттаьь багIаш хиннаб кьашний.

— Лоаца аьлча, дош къоастадаь даьннад, — дIахо доладаьд къамаьл йистерча цIагIа чуяьнна кIезига ха а яьккха чуенача Салимата. — Цу гIулакха эшар деррига ши бIаь тума мара дац. Ахча кара кхаьчачул тIехьагIа мара цу хьенъехьа шуга хIама дуйца бокъо йолаш а яц со. Со дегаьннача жинаша ишта оттадиц на.

Кхы гоа а ца деш, лархIа а лаьрхIа ши бIаь тума Iодиллад къоаношa.

— Долче, хIаьта дика ладугIалаш! — йолаеннай Салимат маьри кIал мишта вусаргва дIадувца. — ХIанз доагIар а доацаш, цун тIехьа доагIар а доацаш, цун-цун-цун тIехьа доагIар а довцаш, цун тIехьа доагIача пIаьраска дийнахьа Аьхбердий боса гIолла Iаьржача гоара тIа а вагIаш IовоагIаргва шоана шун маьри. Из хургва кертах хьерчаш палчакя а йолаш.

Салимата дилла пIаьраска ди шоай махуала белгал а даькха, кIийлен а хайша, топаш йийтта Iаьржача гоара тIа а вагIаш Аьхбердий боса гIолла IовоагIа саг вийнав цхьа лаха арабьиннараша.

Саг вера гIулекх сихха гIордаьннад. Кхьметтел картах кIарг хьекха жIали Iоахадаь я, ше бер долча хана дена сага халахетар данза вола маьрша саг вийнав хьаеиена наьнъаш, яха къамаьл даьржад гобаьккха.

Шоаш маьрша саг верад хоразтIбаьнна къонахий сихха баха дIаэттаб Салимат йолча.

— Ай, хIанз фу дир. эхь ма Iаьржьаьйий Iа, даькъаз ма даьхарий Iа тхо, — эгIазбахаб кьанахий.

—Аза-м хIама даьдац, со-м сай цIагIа яьгIай: оашош даьр дувца оаш, — аьннад, вIалла а шек йоацача Салимата.

— Из фу мотт ба, хIама даьдац, яхилга? Маьрша саг ма вийтавий Iа тхога.

— Моца вийнав, из, хьанав из маьрша саг?

— ХIанз дохача пIаьраска дийнахьа вийнав-кх. Iа дийцача хабарах кIийлен а хайша.

— Ай, дукха даха шо, са бераш, — аьннад бехке кIалкхарьяла безам болча Салимата, — укх деша бехке дараш шо шоаш да. ХIанз даха пIаьраска ди дацар аз шуга дийцар, из да хIинв доагIар. Сон хьадха тохаденна хийннад шо...

— Даьра хиннаш из-м сагота паI-м хац сона. бIаь вийта вале а,—аьлар лаьрххIа ладугIаш ыьгIачв хьаьшо. — Дувца цу ховш-м цун йоI Къарибат а яц хьона.

Истий баьгIача истола тIарг пхьегIаш хьалчу яхьашехь, моаршал хатта Iочуваьлар со. Хьаьша сесаго дена гIулекх сейна боккъонца довзаашехь а хеттар дир аз.

Сесага хьалийцар виIий йиIиг йоалаеш шоаш больнице бахнар а, из геттара хIалйинеа хилар а.

— Лазар ма хийттанген а из больнице йоалае вIаштIехьлахаьзар шун? — аьлар аз сесаге фу оал хьажа.

— Даьра вIаштIехьа-м ма даргдар из даьккхача-м, хьаькъел дIа ца кхеьчача фу пайда ба цун, — шортта жоп делар сесага.

Лорашка йоалаьь йолаш тоалургья йиIиг-м, — аьнна, истий багIача цIагIара ара а яьнна больница лорага телефон тоxар аз.

—ЙиIиг геттара хала я, бакъда оаха дог-м дилладац уххох,—дега тоам бир сона лоро. ЧIоагIа гоаьяй йиIиг. Уналочов чIоагIа лоархIам болаш да сахьат хьалха а лорашка кхачар.

М-С. ПЛИЕВ.

ГIОВТТА, ТОХАЛЕ

Мекъал гаьна яккха кIантий.
Жи-шоай тохале.
Майца йоагIа гIоза бIаьстий,
Хьинар цунна ле.
Балха кийчо дика яьга
Вай дIахойтаргда.
Газ ца кхоеш тракторашка
Чоабол ейтаргья.
Йиш яц вайга шун тIа дела,
Пелаш хестадеш:
ВIаьстан хана шорта лела
Балха мело еш.
Дош вай деннад.
Кхоачашдергда!
Ялташ хьувкъадаь.
Выставке вай хесташ хургда,
Мехко къоабалдаь.
Мекъал гаьна яккха кIантий,
ГIовтта. тохале
Кхаьчай вайна балха
бIаьстий,
Хьинар цунна ле.

Ам. ПЛИЕВ.

Безац тIом

ТIом хьоабича массе чо
еIатт.
Яха моттиг йоацаш сахьовз
наьна.
ТIом хIанз а тIехьа
духьала латт
Куле даькххача цу са даьна.
Дезац, йоах цар тIема Iазап.
Нанас берале мархIа декх
ЭгIазваха цу са дадас
«ГIарж-вIарж», — яхаш
цергаш хьекх.
Царна дицлац юрташ ягар,
Вежарий, къонгаш берзо
боабар,
Царна дицлац лайна хало,
Дика дахьац цхьанна тIемо.
Бундесвер я герзаш эгош
ТIема веттар кийчлуш,
Денгар-денга чIоаеIаеIа
вIош,
Боккъал бий-те из ца ховш?
Дай, ноаной, бераш дац-те
Тахан тIема кийчлурий?
Цхьаккха тайпа
деваш дац-те
Цу сий доаца оакхарий?

ГIАЛГIАЙ ЛОАМАШКА.

И. Плиева фотоэтюд.

КЕРТТЕРЪЯР ВАЙ ЗАМАН ТЕМА ХИЛА ЕЗА

Шу хьалхагIа Москаерча Кремле вIашагIкхийтар парте а печчахьалкхен а кулгалхойи литература а искусства а болхлойи. Цига цIенхашттара къамаьл кхилар дIахо йодача хана вай литературен искусствон дегIаахийтара наьнъех. Цу хьанъехьара къамаьлаш хилар КПСС ЦК июньски Пленуме а.

Советски общества коммунизме бодача новкъа дукхьале еш мел дар юстара а доаккхаш, парте къовсам лоаттабу писателий, художникий, композиторий а театра а, кино а болхлой говзалца гIалатен зуламен мел доланца.

Цудукхьа дахача шера парте хьалхле лелераши литература а искусства а болхлойн вIашагIкхийттача хана харцахьа а зуламе а лаьрхIар литературана парте хьалхле лелаяра принципаш толхае гIертар. Цу совещане а тIехьагIо КПСС ЦК июньски Пленуме а Н. С. Хрущева даьча къамаьлаш тIа вай ханарча литературан искусствао хьаихашка къоастамболаш дола декхараш оттадир.

Цу гIулакхех хьахина вахарцара бакъдар да тIехкьарча шерашка нохч-гIалгIай литератураца ньха эргалонаш. Ялх шу хьалхагIа эрсий меттала яздань С. Арсанова цхьа роман мара ца хиннача вай литератураца я кIанэ йоккхача планах язъь произведенеш: кхоъ наьна метталара роман. дукха повесташ, новеллаш, дувцарий сборникаш, этически поэмаш, драматурге произведенеш, кхьлараш. Укх тIеххьарча шерашка дегIаений вай къамаи литератураца вIалла а ца хинна жанр — кинодраматурги. Деррига дуне хьеж хIанз гIалгIай драматурга И. Базоркина сценарех оттадаьча «Со хала вувргва» яхача кинокартинага. Укх шера а яз,ьяй Базоркина «Дота» яха киноповесть.

Литература сихдена дегIаезара белгало и вай заман темах ядаь укх тайпара дола говзаме йоазош: А. Ведзижева «Напсата кус» яха книжка, А. Айдамирова «Наьна дог» яха повесть а дувцараш а, А. Вокова, М. Мамакаева, Дж. Яндиева, С. Чахкиева произведенеш.

Писателаш къахьегамхошца гIехь-тIехьагIа дукхагIа бувзалуш хилара дола тешал да уж шоай йоазош дешарех беттабалар, литература сайренаш, конференцеш яр, ишта кхы а.

Нагахьа ди додац къахьегамхой, интеллигенце а дешархой коллективаш писателашка ца кхайкаш. «Литература пIаьраскаш» традици а хинна дIедахад. Цу «пIаьраскай» планах писателаша тематиках оттадаь къамаьлаш а лекцеш а ю.

Нохч-гIалгIай писателашн къона автораши каст-каста хул школашка, уж дагабувл шоай литературе дешарашца, цар кхачуга ладуьгI.

Газеташ тIа арювл вай писателийи поэтийи произведенеш, радио чу гIолла дувц, телевидение хьакхокх. Цар ядду морально-этически дешай хьакъехьа, къахьегамхошта коммунистически кхетам балярах.

Республика цхьайолча районашка вIашагIтеха а тохаш а я литература объединенеш, кружокаш. Урус-Мартана, Шаьла районашкарча литобъединенешка 20 тIех дракъашхой ба хIаранеца. Писателаш уж болча хул каст-каста, царна йоазош де гIо ду, консультаци тел, вIашагIбеттабала а йоазош дашха а новкъостал ду. Тоъал йоккха литобъединени йиллай комсомольски газета редакце. Укх шера февраль бетта Грозне гулъенна хиннача къонача писателий республикански семинаро хьекьеккхар писателий къона а талант йола а тIехье кхувш йоагIалга, боккхагIбарий мугIарашца дIаотта ховргдола писателаш вай хIензехьа болга.

Укх тIеххьарча шин шера вонагIо гIа баькхаб бераштa дола литература дегIаахийтарa. И. Базоркина, С. Чахкиева, У. Гойсултанова, А. Дикаева, Х. Саракаева бераштa язъяьча произведенеша торо хулийт вайга хIанз цу жанрах лаьрххIа яздеш писателаш бе ал. Дукха ха йоацаш писателий Союзе хиннача собране чIоагIа могадир Х. Саракаева «Хьалхара толам» яха берий книжка, С. Чахкиева гIалгIай а эрсий а меттала книжкаш. Цхьабакъда. кхы дIахо а берий литература дегIаахара эша лард хIанз а йоацаш я. Из да бераштa дола журнал е альманах ца хилар.

Нохчий, гIалгIай прозаикаша хьинаре болх бу хIанз кердача пахара законашке, вай заманна эшарашка хьежжа дола книжкаш язде гIерташ. Цунца тешал ду хIара шу массаза дала проза произведенеш дукхагIа хиларо. 1965 шера планах творчески балхаш дергдолча 22 писателах 16-не проза произведенеш язъергья. Уж да керда романаш, повесташ, новеллаш, дувцараш, драматурге произведенеш.

Укх дIадахача шера тоъал доккха совгIат деннад поэташа поэзи ешарашта: Р. Ахматова «Хьа безам» яха эрсий меттала сборник, Н. Музаева «Кховнеига баькка гIа», Дж. Яндиева «Делкъе», С. Чахкиева «ВIаргий хих биззаь кад», ишта кхыдараш.

ХIара денна вай дог гIоздоах шийла шовдаш санна цIенен дегашта тоам беши йолча къонача поэтий оазаша: Ш. Окуева, А. Сулейманова, М. Дикаева, А. Плиева, кхыбарий. Вай поэзи дегIаахара белгало и цунна юкъе къонабарий говзаме оазаш хозилга.

Нохчий, гIалгIай говзамерча литературе кхоачамбоецараш а дукха да. Эгара мелагIа йола моттиг я драматурги вIалла а дегIа ца ухаш сацар. Укх тIеххьарча шин-кхаь шера вай драматургаша цхьаь-цаI лоархIаме йола пьеса еннаяц театраштен художественни коллентиваштен.

Цох терра вIалла а дегI ца дахьаш, тIехьаносаш а литературни критика. Из бахьан долаш цхьаццаболча писателаша шоай йоазоний ледарал кхетаяц, цхьабараштa шоай талантех вIалла даккха гIалат дац мотт.

* * *

1963 шу доккха общества гIулакхаш белгалдаьха шу дар. Боккхача боарамера политически а боахама а дешаш дийцар дахача шера июне а декабре а хиннача КПСС ЦК Пленумашка, хIаьта укх шера феврале хиннача пленуме къоастадаьд чIоагIа юртбоахам дегIаахийтара дош. Уж деррига гIулакхаш вай говзамерча литература декхарашца дувзаленна а цо дакъа лаца дезаш а да.

Писателий берага а теркам гIабатийта боагIа дIахо йодача хаца цар шоай произведеней говзал лакхъяра, вай заман тематика совъявкхара, драматурге произведенеш язъяра, критикеи саморитикеи йоаржаяра.

Б. ЗЯЗИКОВ,
писатель.

АСУАНА ЭЛЕКТРИЧЕСКИ АРТЕРЕШ

Шера 9 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги хьаю Советски Союза кортъостанца къалъеча Асуански гидроэлектростанце 12 агрегато. Из электроэнерги высоковольтни линешка гIолла дIаухийтаргья ОАР-а тайп-тайпарча районашка. Высоковольтни линешта проектираваш ю Москве «Энергосетьпроект» института гаьнкарча ливей отделене.

Отделене керттерча инженера Вабкен Тейммна кердача новинй кела йоазон агентство корреспондентана ше къамаьл даьд:

— Асуански гидроэлектростанце хьаеш йола энерги керттерча даькъе дIайохийтаргья химически заводашa кхыйола предприятеши хьалъеча Египта юкъерчеи лоьерчеи районашка. Асуанан Каирах чаккйоаккхаргья Африке материке эггара низ болашагIа йола электропередача шиа лини, мощность 500 эзар вольт а дIоахал 800 километр а долаш. Цул совгIа, хьалъе лаьрхIа а напряжени 220—132 эзар вольт йола электропередача линеш.

Проект оттаеча хана лоархIам баь ОАР шийа тайпарча климатически хьалей. ВIашагIйоллаш я лакхал 27 метр а йолаш элементаш юкъархилгаш хетта а долаш долча цинк болета бIоагIий конструкцеш.

ХIаране напряжени 500 эзар вольт йола кхо трансформаторни подстанци хьалъе лаьрхIад Каирен, Нег-Хаммадеи, Самалюген, хIаьта ишта тайп-тайпарча ОАР районашка напряжена 220—132 эзар вольташ йола 9 подстанци.

Массехк шу хьалха дуне практике эггара хьалха Советски Союза предприятешка хьийр напряжени 500 эзар вольт йола оборудовани. Цу оборудованех дика пайда эц СССР дукхача электрически установкашка. Цу тайпарча оборудованех эггара хьалха пайда эдергба Советски Союзал арахьа — ОАР-е. Мощность 500 эзар киловольт-ампер йолча уникальни автотрансформаторех, воздушни выключателех, шунтирующи реакторех, разъединителех, цу полетиженна мнача напряженей 500 эзар вольт йолча кхыча аппаратурах Египта климатически хьалех пайда эцилга тешамегIа Iаламдара балхаш деш да хIана советска Iилмахойи промышленноста болхлойи.

Москве болх беш я высоковольтни аппаратура толкам беш йола Iилма-толкама центр. Цига хьалхагIа толкам бергба ОАР энергосистеме оттае лаьрхIача, напряжени 500 эзар вольт йолча воздушни выключателашта.

Проекта тIа лаьрхIад ишта ОАР энергетически система центральни диспетчерски пункт хьаелга. Цу тIа оттаьича пультанца теларгья нийс энергорайон. Центральни диспетчерски пункт хийте лаьрхIад энергетически система мнемонически сийрдаюлача схемаца, телемеханика устройстваца, электронни вычислительни машинашца. Из ерриге оборудовани оттаергья Советски Союзо.

(АПН).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI.   12 май 1964 шу.

ВИРУСАЦА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ

САГА унахцIенокна а ваха-ра а эттара чIоагIагIа кхерам тIатоссача лазарех долаш дус хIанз а вирусни лазараш. Геттара дукккача вирусаша доккха зе ду юрта боахама. Цхьабакъда, профилактически наькъашкара дIанийккхача—тайп-тайпарча вакцинели сывороткайли башха кхы тайпа средстваш яц вирусни лазарашта дарба дара.

Укх тIеххьарча шерашка даьча тохкамаша хьахьекхад, дукхагIа йола вирусаш белокахи нуклеиновн кислотахи латташ хилар. хIаьта инфекционни свойство йоаллар тIеххьаръяр а я. Унахцlенача клетках кхийттача вируса нуклеинови кислотах цхьан хана вирусни белок хул, керда вирусаш хьахул, тIаккха унахцIена клетка иле дIайоал.

Клеткашка нуклеинови кислотай керттера функцеш дезоксирибонуклеиновни (ДНК) рибонуклеиновни (РНК) кислоташта юкъе екъаенна я. Клеткашкара ДНК массава а тIехьенга ювлаш хул, хIаьта РНК молекулашта керда белокаш хьаю. РНК чоалхаера молекулаш хьахул ДНК дакъа а лоацаш, хIаьта цо а, ший аргIенна, цуи фу дебаду клетка чу белокаш хьаеча хана. Из тайпа РНК Iалмахоша РНК-юкъарчал аьнна цIи тилларaш, цхьайолча бактерешка гучаяьлар.

Советски Союзе а доазол дехьа а дIахо даьча тохкамаша йиш хилийтар вирусаш ебара сурт дукхагIа а нийсагIа а гойта. Масала, цхьайолча вирусий хиннай клетка оагIош дохадеши даькккача Iурга чу гIолла нуклеинови кислота чуухийтаци йола къаьстта шоай тайпара приспособленеш. Вирусни ДНК цу тайпара унахцIенача клетках кхийтта масеехк минут яьнначa гIолла РНК юкъарчал новкъосталца хьехила йолалу шоай тайпара белокаш — ферменташ. Уж ферменташ я вирусни ДНК керда молекулаш хьакулийтараш. Цунца цхьан хана цу ДНК хьаю клеткана шийна чухьара нуклеинови кислотац дегIа ца яйташ соцаеш йола активни вещество. Унахцlенача клетко ший белокаши РНК-аи кхы хьанц, цул тIехьагIа дене вирусе кислоташи белокаши хьае йолалу из.

Юххьанца, вирусо ший кислота унахцIенача клетка чу ма дахийтинге а, арахьара Iоткъамаш ца хилийтара тешаме духьале йола белока пордув йоацащ дус кислоташ. Нагахьа санна нуклеинови кислотай биологически активность йохаеш йолча нуклеазашца — ферменташца цу хана вируса кислоташта Iоткъам бича, вируса ший инфекционность йоаергья.

СССР Iилмай Академе Сибирски отделене цитологеи генетикаи Института нуклеинови кислотай лабораторе яьча опыташа хьахьекхад, цхьайолча веществаша Iоткъам бича лазар кхийттача хьайбай организма чу гриппа вирус ебилга юхакъовла йиш хилар. Полиомиелита вируса РНК-ана Iоткъам беш йолча химически веществай новкъосталца советски Iилмахой вIаштIехьдаьннад из вирус ебилга юхасоцаде. ДНК-ана Iоткъам беш йолча веществашта масаза кIигийи кхыча лазарийи вирусаш дегIаухилга юхасоцаде. Опыташа хьахьекхад, вирусаш цегIайоагIилга юхасецадеш йола нуклеазаш унахцIенача клеткашта вIалла зене ца хилар. Даьча тохкамаша йиш хилийтай нуклеазаша деш дола хIама клинически хьалашка довза.

Даьча тохкамех хьакхиннараша тешал ду, садоахача къамаргашкарча цхьадолча вирусни лазарашта нуклеазашца массаварча, хIанз леладеш йолча методашцарчул иттазза сихагIа дарба деш хинна хилар. БIазагашта хроническн лазараш хьедеча вирусай ДНК-ана нуклеазаша беча Iоткъамо цхьацайолаа хана Iалашдора цхьан бетта чухь дарба делга. Яьча опыташца дувзаденна СССР унахцIенон Министерства фармакологически комитето могаяьй советски промышленносте хьае йолаяь вирусашта духьалара средстваш.

Цхьабакъда, нагахьа санна мелла аьлча а унахцIенача клеткана зе де а ший нуклеинови кислоташ хьае йолае а вирусага торо хуле, дIахо цунца къовсам лоаттабара наькъаш лахаза дарглац. ДНК молекулаш шоай формага диллача шин таьх латтача спирала тара я аьнна хеташ да. ДНК керда молекулаш вIашагIъювзаш йола из фермент — полимераза, массехк цу хьалхагIа гучаяьккха яр. Полимеразах пайда эц ДНК спиралацара алхха цхьа тай дохадера, цудухьа вируса нуклеинови кислота дебарга хьежжа шин тай долаш йола ДНК цхьа тай мара доацаш юс. Гучох, ДНК таьш хьовзадараи дIа-хьа сотталараи дика Iоткъам баро йиш хулийтаргья вирусаш ебаш йола процесс юхасоцае. Цитологеи генетикаи Институто даьча тохкамаша торо хилийтар полианионеша — отрицательни электрически заряд йоаллача полимераша ДНК керда молекулаш хьахилара новкъарле ю аьнна хетадала.

Молекулаш нийсъеча иззамо долча сурто. гучох, ДНК дегIаяйт. Цу тайппара корайир полимеразана тара йола а толхаьвча РНК молекулий новкъосталца РНК хьахулийташ йола а фермент. Советски биологаша яьча опыташа хьахьекхад, цхьайолча полианионаша полиомиелита вируса РНК ебара новкъарле е тарлуш хилар. Теркалде доагIаш да, полианионаш даькъера йоахаш йола, положительни электрически заряд йоалла полимераш техачул тIехьагIа РНК дегIая йолалуш хилар.

Полианионаша вирусашта беш болча Iоткъамах йола опыташ хIанзза дIайолаенна мара яц. ХIанз а тайп-тапара бувц полианионех боала пайда. Цхьабакъда, нуклеинови кислоташ дегIаахара новкъарле ещ йола моллагIа а средстваш чIоагIа лоархIаме хила езаш я вирусни лазарашца лоаттабеча къовсаме. Аьттув бала а мег моллагIча лазара вирусаш а дIайоахаргйола дика моллахаш хьае, — деш латтача тохкамий керттера лоархIам цунах боалл. Гучох, дегIаухаш вирус гаьна яьннача хана а, вирусни белока шинуклеинови кислотащца вIашагIйийзачул тIехьагIа, «мела» моттиг кораяь а вирусаш ебилга юхасоцаде йиш хила а мег. Белггала аьлча; дIадоладаьча тохкамаша гаргайоалаю вирусни лазаращца къовсам лоаттабара эффективни средство кораергйола ка.

Олег КОСТКО. (АПН).

Оренбургски область. «Урал электромотор» яхача Медногорски заводо толаме кхоачащду йоккхача химе заказаш. Невинномысска, Волгограда, Воскресенска химически предприятей цIерах дIакхахьийта йолаяьй «ПА-300» яха кердача конструкцех хьаяь электромагнитийи пускатель. Миллионазза йолаялийта лаьрхIа и из. ХьалхагIа хиина конструкци 500 эзарза мара йолайолийташ яцар. Керда пускатель эррига а хIана кьяц аьнна пластмассая яьй.

Сурта тIа: пускателага хьожаш йоалл электроаппаратни цеха контролер Ваганова Лариса (аьттехьа). Аьрдехьа къаьнача конструкце пускатель.

Б. Клинникицера сурт.
ТАСС фотохроника.

НАХА—КНИЖКАШ, САКЪЕРДАМ

Пхийтта шу да Архипова Ирина Никитичнас Наурски района Калиновски станичии библиотеке болх бу. Станице бахараштa юкъе литература дукхагIа доаржаде гIерташ къахьег цо. Из бахьан долаш геттара дукха еза из наха.

Денна 80—90 саг воагIа библиотекера книжкаш дахьа. Дезалургдола книжка хьалаха а цун чулоацам лоацце дIабувца а дика хов библиотекара.

Ирина Никитични болх бе йолаеннача шера 140—160 саг а вацар библиотеке дIаязвенна. Цар а кIезига дешар книжкаш. Шера 980—1100 книжка мара дIахьоцар укхазара. ХIана аьлча библиотеке хиннараш дукха хана дена даьда тицценна а къаьна а книжкаш дар. Царех дукхагIа дараш дийша а деьннадар. Цудухьа овлаягара дена хувца безаш. бар библиотека болх. Дукха къахьийгар Ирина Никитичнас керда литература Iалашдара.

ХIана 11500 книжка да библиотеке. ХIаьта укх шера 20—25 тайп-тайпара журнали газети язьдаьд библиотеко. Шортта да укхаза дика литература. Ишттa дукха ба из дешараш а. Укх шера бинь бетта 8609 книжка дихьад библиотекера, хIаьта хIанз дIаязвенна ва 828 саг.

Дукха ба станице библиотекера дIа а кхухьаш, шера 120—140 а кхы дукхагIа а книжка дешараш. Царех ба Ленина цIерахча колхоза гIишлоихой бригада бригадир Вокзальский Сергей, доярка Андреева Клавдия, колхозхо Тарарин Алексей, кхыбараш а. Ер шу доладелча дена 48—56 книжка дийшад царех хIаране. Тайп-тайпара да цар деша литература. Къаьстта дукхагIа деш укхаза художественни литература. Дукха деш юрта боахама, техически, медицински, доазол дехьара а берий а литература.

Книжкаш дукхагIа дIадоаржадара чIоагIа гIо ду станица гонахьа ядача отарашкеи Ленина цIерахча колхоза бригадашкеи вIашагIъеххача кагийта библиотечкаша; царех хIяране чу 80—100 книжка а иштта журналаш, брошюраш а да. Укхаза дика болх бу общественникаша Саинцова Пелагея Афанасьевнас, Такаев Мамала Цуцаевича, Гацаев Майрбека, кхычар а.

Укх шера книжкаш дешарий пхи конференци хиннай библиотеке. Царех кIоаргагIа чулоацам а дукхагIа их болаш я дIайихьар «Хими — кхашкеи фермашкеи», З. Л. Харченко издаьча «Орленок» яхача книжкахи Т. Г. Шевченко 150 шу дизарахи хетаяь конференцеш. Укхаза дика дакъа лаьцар станицерча юкъерча школа хьехархочо нов. Бабенко, Ленина цIерахча колхоза агронома Горелова Серафимас, культура ЦIен директора Шумский Григоре.

Книжкай хьехам наха юкъе шерагIа боаржабара Ленина цIерахча колхоза кхашкеи хьайбаш кхоабача фермашкеи хулача станични культура IЦен агитбригадах пайда эц библиотекараша, къастта бригадица йола Подлесная Нина Константиновна.

Кхашкарчеи фермашкарчеи колхозхошта юкъе дика болх бу 13 саг чувоагIача агитбригада. Бокхача безамца тIаэц колхозхоша «Цувхаш араккувса турба» яха интермеди. Балхах кхеташ воаца кулгалхо бегвоаккхаш я из. Геттара раьза хул их «Телевизор» хьеххача а, хьалхагIа хестабеш колхоза маякаш хьа а хьекхе, тIаккха балхах къехкараш бегбоах телевизоро, царех частушкаш а йоахаш. Хоза хет наха «Жа Iуи халхар», кхыйола номераш а.

Ам. ПЛИЕВ.

ХУРГВОЛА ИНЖЕНЕР

ЗIамига волча хана дена заводе болх бе, болкло хила чIоагIа безам болаш вар Амалиев Хьасан. Кхоачашхилар дагалаьттар — юкъера школа йисте а яьккха Грознерча «Красный молот» заводе балха вера из. ХьалхагIа крана тIа болх бе хьожавир, цхьабакъда, дукха ха ялалехьа гучадаьлар Хьасан болх дукха безаш а долла хIама ха безам болаш а хилар. Цунна говзал Iомае новкъостал дир № 4 йолча цеха болхлоша.

Хьасана ший а безам бар хала иле а котельщика говзал Iомае. Безаме тIанийцар из барт тайнача нов. Калинин керте латтача котельщикий бригада. Сиха Iомайир цо из. говзал. Дукха ца гош ше Iомавеш хиннача котельщикел дикагIа болх бе вaьлар из.

ДIадаьлар кхо шу. Iовш латтар Хьасана балха опыт а. Заводе дIанийцар из ВЛКСМ членалла, цига елар цунна коммунистически къахьегама сий дола цIи — шоллагIа квалификационни разряд.

ХIанз Амалиев Хьасан Грознерча мехкдаьтта института нефтемеханически факультете дешаш ва. Укх деношка шийка эзача, йовзача заводе практике вар Хьасан. Шоай дикача доттагIчунца санна вIашагIкхийтар цунца № 4 йолча цеха болхлой.

ХIанз Амалиев Хьасан «Красный молот» заводера производственни практика чакх а яьккха институте дешаш ва. Тешшаме дa цох болх дика бовзаш, безаш вола инженер хургхилар.

Ю. ФАТЬКИН,
Грознерча мехкдаьтта института студент.

ШИЙ БОЛХ БЕЗАШ ХИЛЧА

Тиъо шу совгIа да Гудермесерча книжкаш дохкача тика чу Лидия Иосифовна Кардашевас болх бу. Цу хана дена ший низ, хьинар ца кхоадеш къахьегаш я из. Тайп-тайпара а дукха а да тика чу литература—политически, художественни, юртбоахама. Дукха да тика чу моттигерча Нохч-ГIалгIайчен писателий литература а, нохчий а гIалгIай а меттала яздьараш а.

ДоагI-доагIача тайпара нийсдаь, книжкаш эца венача харжа хала хургдоацаш латт книжкаш. Тика чу я цхьайолча издаяей малагIа книжкаш деша деза хьехам беш йола аннотацеш, каталогаш.

Лидия Иосифовна ше а я книжкаш чIоагIа дукха дезаш. Цудухьа книжкаш эца венарчунга книжкаш дохкарал совгIа малагIа йийцача баргъахьа да а оал цо. Массе а хана кхоачашъю Лидия Иосифовнас товарооборота плaн. Укх шера хьалхарча квартала план а 115 процент кхоачашъяьй цо, хIаьта иштта тIеххкхочашъяьй апрель бетта план а.

Книжкаш дохкача тика чу масса а хана дукха нах хул. Болхлой, интеллигенци хилараш совгIа, дукха дешархой гуллу укхаза. Берий литература йоккха отдел я тика чу. МоллагIа эшаш дола литература даха хала дац укхаза.

Дукха деза гудермесцашта изобразительни искусства литература. Массе а хана из литература эцаш хул укхаза самодеятельни художникаш Н. Серебряков, локомотивни депо слесарь Р. Шатов. ЧIоагIа дукха еза гудермесцашта шоай книжкаш дохкача тика продавец Лидия Иосифовна Кардашева. ДоаггIаш ду цар цун сий.

Р. ТУРЛУЕВ.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ПАЙДАНЕ АГИТАЦИ

Шура яккхара а из паччахьалкхенна дIаялара а дакъе цIенхаштта тIехьаюсаш яр Грозненски производственни управлене «Новый быт» яха колхоз.

Шура лУча хьайбай боахам тIехьабусаш хилар дIалаккхера тIедераадаь дола гIулакхаш оттадир колхоза правленеи партийни организацеи. Колхозхой къахьега материальни безам лакхбарал совгIа, партийно-политически кхетама болх боаржабаьб хьахьегамхошта юкъе. Из болх беш ба агитатораш-коммунисташ керттера ветеринарни лор Латников, МТФ шоллагIча бригада бригадир Куракаев Шурухан, кхыбараш.

Цар колхозхошта дIайовзийт КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий решенеш, доярхашта дуц шура дукхагIа яккхара хьакъехьа Iилма дaь тохкамаши дикагIа йола опыти.

Химе юрта боахама бола лоархIам бувцаш агитатора Латникова дIаловзийтар шура яккхара хьакъехьа карбомидаш юкъейоалаярах мел бокха пайда боал.

Цхьабараш шек баьлар карбомидех иштала пайда баргхилараx. ТIаккха лектора дийцар доакъарийна юкъа мел дукха а мишта а яхийта еза карбомидаш. Цо дIатешабир лаликгIараш ше дийцар бакъхиларах.

Карбомидашца Во яха витамин техача, тIаккха довхана кхы а дукхагIа шура елар.

Куракаева хан-ханнахьа беседаш ю, газеташ деш шоллагIча бригадерча доярхаштен доахаи леладераштен. Цо дийцар мехка дикагIа долча боахамашка Iаьсашта искусственни шура мишта кийчъю а из мел пайдане я а. Колхоз Iаьсашта иштта йола шура кийчъе йолаелар.

Бокха кхетама болх бу Латниковеи Куракаевеи шурий-товарни фермай болхлошта юкъе социалистически яхь лоаттаяра, шоаш тIаийца социалистически декхараш цар кхоачашдара тIехьа. Ше лаьца яхь чакхйоаккхаш хIара доярка даьхача толамий итогаш ю.

Агитатораша шерра дIайовзийт доаркай дикагIа йола опыт, из балха юкъейоалаяра чIоагIа гIо ду.

Колхозе беча агитационни балхах доккха беркат доал.

И. САМОЙЛЕНКО,
Грозненски производственни управлене парткома инструктор.

Доазол дехьара

ВОШАЛ ДОЛЧА МЕХКАШКА

БУДАПЕШТ. «Кошут» яхача будапештски издательства арахийцад «Дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIо бахьан лоаттабу къовсам» аьнна брошюра.

Брошюра тIа я КПСС ЦК февральски Пленуме М. А. Суслова яь доклад, Пленума соцам, «Марксизма-ленинизма принципаех тешам хилар» яха 1964 шера 3-ча апреле «Правда» газета хьалхара статья, хIаьта иштта Венгерски социалистически болхлой парте ЦК 1964 шера 22-ча феврале яь решени.

* * *

ПРАГА. Укхаза хиннай Чехословаке Коммунистически партеи Къама фронта президиумий ЦК-и цхьанара заседани.

КПЧ районнийи областийи конференцеша хоржамашта хьалхара кампани дIаякьарах отчет еш къамаьл дир КПЧ ЦК президиума члена И. Гендриха. Словацки къамий совета полномочеш шеръярах Словаке Компарте ЦК еннача предложенеех КПЧ ЦК президиума члена, Словацки къаман совета председателa М. Худика аьча докладага а ладийгIар.

И. Гендриха яь доклад тIанийцар КПЧ ЦК-а, йоах заседане баьча соцамо. КПЧ ЦК-а соцам бир 1964 шера 28—29-ча мае КПЧ заводской комитетий председателий юкъара паччахьалкхен конференци гулъе. «КПЧ XII-ча съездо яьча решенешца доагIаш дола политикаи экономикаи хьакъехьара паччахьалкхен чухьара цхьадола гIулакхаш чакхдахарах» конференце доклад ергья ЧССР Президента А. Новотие.

ЧССР конституцеца доагIаш ма хиллара Словацки къаман совета полномочеш могаяир КПЧ ЦК-и Къаман фронта президиума ЦК-и.

* * *

ВАРШАВА. ХIара шера дегIаух Польша океански флот.

ДIадахача шера польски океански линеи кемаша 2.677 эзар тоннех дIа-юха бихьаб. Нагахьа санна из мухь 15-тонни вагонашта беттача состава дIоахал Щецингара Москве кхаччалца болча наькъа дIоахала нийса хургдар. Польски океански линей кемаша хIара шера 8 миллион километр никъ бу, эшта аьлча Лаьттагара Беттага кхаччалца болча наькъал 20-зза дукхагIа.

* * *

СОФИЯ. Укхаза йолленнай БКП ЦК хьалхара секретарь НРБ Министрий Совета председатель Тодор Живков керте латтача Болгарски правительственни делегаценеи Алжирски Халкъа Демократически Республика президент, Къам-мукъадаккхара фронта парте генеральни секретарь Ахмед Бен Белла керте латтача алжирски правительственни делегаценеи юкъера переговораш, яхаш хоам бу БТА агентства.

Переговораш доттагIлен, дегтIара долча хьеле дIахьу.

* * *

УЛАН-БАТОР. Монголе пионерски организаце 39 шу дуз.

Итташ эзараш къонача спортсменаша дакъа а лоацаш спортивни яхьаши торжественни пионерски линейкаши хиннай республика школашка цу белгалдолча денца дийза.

(ТАСС).

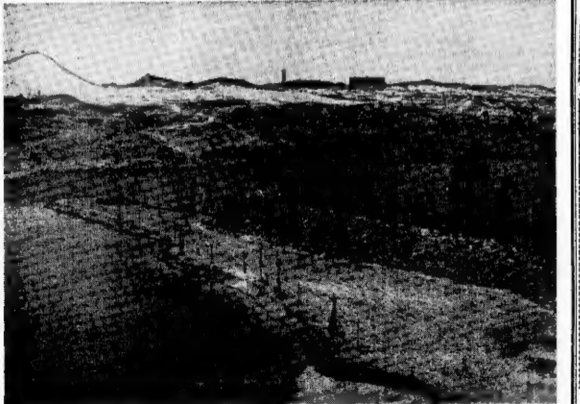

АСУАН. Укх деношка тIеххьара никъ беш да Нил ший къаьнарча хьарсамах. 13 мае дIакъовла доладергда из. Ший даькан хургболча лостамах Асуански гидроузла хий чаккхдоалийтача сооруженешка гIолла гIоргда из. ХIара денна готтлу вIашхаккхоачаш латтача сунта хий чаккхдувла юкъ.

Сурта тIа: аьтта бердагахьара бIаргагу хий чаккхдувла юкъ.
ТАСС-а специальни корреспондента В. Будана сурт.

АСУАН—ДОТТАГIЛЕН МАЯК

Низ болча хина сунт тохара цIей деэдара деррига а кийча долча Нила бердашкахьа хьожаш ба миллионаш бола нах. Асуан — советскии египетскии халкъий доттагIлени цхьанз къахьегареи символ. Дерригача укх шерашка из хила а хиннай дIахо йолаш а я Советски Союзерча маршрутий юххера соца моттиг.

Нил карадерзадаьрашта, лакхара Асуански плотина хьаераштa шоай продукци дIакхухьийташ Ленинградски экономически района тIкъаь предприятей коллективаш я.

Iарбий ВIашагIкхийттача Республике керда хьалдеча гIирсашцара экономически бувзамащ а чIоагIлу. «ЦIе пролетарий» яхача московски завода специалисташа хIанз египетски инженераштеи болхлоштеи гIо ду станокаш ю завод болх бе дIайолаялийта.

Дуккха а промышленни товараш, царца 25—40-тонни самосвалаш ОАР-е ухийт Белорусски совнархоза предприятеша. Египетски феллахашта доккха новкъостал даьд белорусски тракторащ ераша: цар ОАР-е яхийтай «Беларусь» яха эзараш тракторащ.

(ТАСС).

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — юрта боахама болхлошта передача (эрсий меттала); 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — хоамаш; 8.15 — «Сердало» газета оагIонаш тIера; 8.25 — Iуйрийнара концерт; 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (гIалгIай меттала); 16.05 — Грозненски промыслови геофизически контора болхлой дехарца оттадаь концерт; 16.30 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.45 — «Къонал» яха передаче (нохчий меттала); 17.00 — Къилбaседа Кавказа экономически захар» яха радиогазета; 17.30 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — «Дын къоргIен — кхалсара моастагIий» яха беседа (нохчий меттала); 18.20 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.35 — нохч-гIалгIай инструментальни музыка концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — «Суворовцаш» яха документальни фильм; 12.20 — «Каин XVIII-гIа» яха художественни фильм; 18.25 — телевизионни кердадараш (нохчий меттала); 18.40 — «колхозий аренашка» — репортаж; 19.05 — «Дукха везача турпалах дола къамаьл» школьникашта йола передача; 19.25 — концерт; 20.05 — «Цуи цIи Федор яр» яха бакъдолчоа тIера хьайице фильм; 20.25 — английски метта урок; 20.55 — передачий программа; 21.00 — «Бийсанара патруль» яха художественни фильм.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЕДАГОГИЧЕСКИ ИНСТИТУТО

дийнахьарча отделене 1-ча курсе деша студенташ дIаийбу укх факультеташка:

1. **Физико-математически** (специальностащ: юкъерча школе математика хьехархо, юкъерча школе физика хьехархо);
2. **Историко-филологически** (специальностащ: эрсий меттен литературан хьехархо; исторе хьехархо; нохчий меттен литературан хьехархо а эрсий меттен литературан хьехархо а; гIалгIай меттен литературан хьехархо а эрсий меттен литературан хьехархо а).
3. **Доазол дехьарча меттай** (специальностащ: юкъерча школе немций метта хьехархо, английски метта хьехархо, французски метта хьехархо).
4. **Естественно-географически** (специальностащ: юкъерча школе географеи биологеи хьехархо; биологеи химеи хьехархо).
5. **Физически хьехама** (специальность: юкъерча школе физически хьехама хьехархо).

Заявленеш дIаэц 20-ча июнера дена 31 июле кхаччалца. ДIачуэцаш экзаменаш дIайолалу укх шера 1-ча августера дена 20-ча августе кхаччалца. Мел эшаш дола документаш шийца а долаш, дIачувацара хьакъехьа язъяь заявленеш дIалу института ректора цIерах укх адресах: гор. Грозный, Шерипов Асланбека улица, 32 дIаийбу комисси.

Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института ректорат.

Город Грозне, Орловски улицагIа, № 40, подъезд 1 кв. 7, эхаш йолча Бондаренко Генриета Леонидовнас суде деннад, город Грозне, 2-ча Горячеводски улицагIа, № 7 йолча цIагIа вахача гражданинагара Бондаренко Виталий Юрьевичагара ше хьаилларах дола дош.

Дош дувцаргда Грознерча Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Гончарни улицагIа, № 8, кв. 8, вахаш волча Ахмедов Анса Абасовича суде деннад, Ахмедова Татьяна Семеновна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовиков улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни эхарен, промышленнии, юртбоахамен, письмойи отделий — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательствах типографи. Революце проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ05108, Заказ № 2739